

1718.

- 10^{a. b.}
2 Boetnerus, Justus Henningius: De probatis repudiiorum
causis 2 Sept. 1718 & 1736.
- 11^{a. b.}
2 Boetnerus, Just. Henningius: De efficaci mulierum
intercessione. 2 Sept.
- 11^{c.}
Boetnerus, Justus Henningius: De efficaci mulierum
intercessione 1756.
- 12^{c.}
Boetnerus, Justus Henningius: Efficaciam pactorum
illustram contra tertium. . . ^{examinat.}
~~examinat.~~
- 12^{b. c.}
Schell, Wilhelm Gottfried, d. B. de: De efficacia
pactorum illustram contra tertium 2 Sept. 1718 & 1757.
- 13^{a. b. c.}
2 Danckelmann et Prauzin, Carolus Ludovicus, lib. de: De pactis
et mandatis principis captivi. . 3 Sept. 1718 & 1744.
- 14^{a. b.}
2 Glafey, Adam Tridarius: De jure procedentiae
feminarum art. 1. 8 ff. de Senatoribus. 2 Sept. 1718 &
1740
15. Gotsche, Andreas: De eo, quod iustum est circa repudiatum
non matrimonium ob legem consanguinitatis vel affinitatis
jura divinis prohibita.

16⁴ ²⁷ ₃ Guntlingius, Nicolaus Hieronymus: In nobilitate ventus?

2 Exempl

16⁵ ₃ Guntlingius, Nicolaus Hieronymus: In nobilitate ventus?

V. von Knecht. Meyer u. Wacker-Abd. Ed. nov. 1734.

2
2

DISERTATIO PRÆTORIÆ IURISPRUDICÆ
 PRINCIPVM
 NOTESTANTIUM
 CIRCA
 SOLENNIA MATRIMO-
 NIÛ ECCLESIASTICA,
 IN REGIA PRUSSIANA
 UNIVERSITATE IURISCONSULTORVM ORDINIS
 PAVLI
 AN IVST. HENNING BOEHMER, IOTO
 DOM. PAVL. CES. TOTEN. IUR. REGI. PRUSS.
 IURISCONSULT. AUL. PROFESS. IVRIS. ORDIN.
 DANIEL WILHELM HARTMANN,
 HALL. XEDLBERGICE,
 IURISCONSULT. AUL. PROFESS.

1718 10698
DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE

PROBATIS
REPVDIORVM
CAVSIS

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA
INDVLTV

INCLYTI IVRISCONSVLTORVM ORDINIS
PRAESIDE

DN. IVSTO HENNING. BOEHMERO

ICTO COM. PALAT. CAES. POTENTISS. REGI BORVSS.
A CONSIL. AVL. PROFESS. IVRIS ORDIN.
ET P. T. DECANO

PRO LICENTIA

SVM MOS. IN VTROQVE IVRE HONORES
AC PRIVILEGIA CAPESSENDI

IN AVDITORIO MAIORI
HORIS LOCOQVE CONSVETIS

DIE III. OCTOBR. ANNO MDCCXVIII.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

IACOBVS HENRICVS PISTORIVS

STVTGARDIA - WVRTEMBERG.

HALAE MAGDEBVRGICAE

TYPIS IOAN. FRIDERICI GRVNERTI, ACAD. ET SENAT. TYPOGR.

MDCCXXXVI.

(6½)

98

P R O B A T I S
 REPVADIVM
 CAVVS
 INCITITHE... ORDINIS
 DIVISTON... SOHIBRO
 PRO...
 SVMMOS...
 IN...
 JACOBVS... HISTORIVS
 HIC IOHANNES...
 MDCCXXV

DISSERTATIO INAUGURALIS
IVRIDICA.
DE
PROBATIONE REPUDII
CAUSIS.

CAP. I.
De fatis repudii.

§. I.

Qui rerum moralium indolem haud accurate perscrutantur, aequè falluntur ac hi ipsi, qui rerum naturalium veras causas, effectus, aliasque affectiones non satis examinant, nec differentias earum specificas accurate euoluunt. Non heri aut nudiù tertius id eruditi in matrimonialibus obseruarunt: iam dudum est, ex quo conuesti sunt solidioris ingenii Icti, in hac doctrina diuersa prorsus negotia confundi; sponsalia & matrimonia, diuersissima illa negotia, non satis solide distingui, sed eidem vinculo & nexui ita subiici, ut aequè sponsalia *indistincta* esse

Introitus & occasio huius dissertationis.

esse credantur, ac ipsum matrimonium. Peperit haec sententia infaustas plane conclusiones, imo in ipso humano genere tristem calamitatum segetem: quia ex hac confusione factum est, vt reluctantes, re licet integra, ad consummandum matrimonium *oborto collo* tracti, & ad infelicissimam vitae consuetudinem, quae inde sequi debuit, deducti ac denique in discordias mutuas, bella domestica, adulteria aliaque infortunia coniecti fuerint miseri. Interest ergo *generis humani*, ne doctrina saluti humanae tam aduersa triumphum agat; interest *iurisprudenciae*, vt, quorum diuersus effectus, indoles & ratio est, accurate distinguantur, id quod in doctrina de *repudio* eo magis faciendum, quo facilius alias in deuia prolabi possumus. Cum itaque *probatas repudiorum causas* examinare, & quid in *discutiendis sponsalibus*, vt dicitur *in l. 2. §. 2. de diuort. iuris sit*, tradere constituerim, id potissimum agam, in id enitar, vt, apertis & manifestatis communium errorum fontibus, tum *ex recta ratione*, tum etiam *ex iurium verorum principiis* demonstrarem, quid in illis causis vulgo tradi solitis iustum sit. Id autem, vt felicius fieri possit, *hoc capite paucis historiam huius doctrinae* tradam, & subinde limites mihi ipsi circumpo-
nam, intra quos *capite sequenti* tota haec doctrina coangustanda sit, quo ipso simul impedimenta, quae iniici solent, e medio tollentur.

Diuortii & repudii diuersus conceptus.

apud Romanos.

§. II. *Sponsalia & matrimonium* esse quidem *commixta* sed diuersissima tamen negotia, distinguuntur *definitione, sine, effectibus*, aliisque *qualitatibus* tam iure *civili* quam *canonico*, & hodierno, vberiori demonstratione non indiget, sed fusillime explicatum est in nuperrima excell. Dn. PRAESIDIS *diff. de diuerso matrim. & spons. iur.* Agnouisse id discrimen Romanos, per plures differentias *ibidem cap. I.* demonstratum est, simul tamen ostensum, inter nexum *sponsaliorum & matrimonii* tale haud intercessisse discrimen, quod hodierno iure in illo constituitur. Frequentia apud Romanos erant *diuortia*, sed etiam magna *repudiorum* licentia. Distinguebantur haec duo, vt *genus & species; diuortii-*

Mortium enim tantum praedicabatur de coniugatis: repudi-
 um vero promiscue tam de desponsatis quam coniugatis ap-
 plicatum fuit. Ait MODESTINVS in l. 101. §. 1. d. V. S. Di-
 uortium inter virum & uxorem fieri dicitur; repudium vero
 sponsae remitti videtur, quod & in uxoris personam non ab-
 surde cadit. Idem confirmat PAVLVS in l. 191. de V. S. & in-
 ter diuortium, ait, & repudium hoc interest, quod repudia-
 ri futurum matrimonium potest; non recte autem sponsa diuor-
 tisse dicitur; quod diuortium ex eo dictum est, quod in diuer-
 sas partes eant; qui discedunt. Conf. l. 2. de diu. & repud.
 Vnde saepius in iure repudium de diuortio inter coniuges
 dictum reperitur, vt in l. 4. de diuort. & l. 38. solut. matrim.,
 l. 49. ead. Sicuti vero non raro contingit, vt praedicatum
 generis certae speciei primario tribuatur, ita quoque diuor-
 tium tantum de matrimonio; repudium vero desponsaliorum
 dissolutione dici solet, vt vel adducti textus demonstrant,
 quin quod repudiari alias quoque ius futurum & ac-
 quirendum dici soleat, quod in praesenti acquirendum
 erat, vt cum haereditas delata repudiatur. Et ita et-
 iam in repudio futurum matrimonium, vt in cit. l. 191. dicitur,
 quod nondum contractum est, sed contrahendum erat.
 Conf. HENRICVS BROUWERVS de iure connub. cap. 25. n. 3. ^{definitio.}
 KITZELIVS in synopsi matrim. cap. 8. theor. 2. lit. a. Hoc itaque
 sensu speciali repudium est firmiterum sponsalium dissolutio.
 Lubens omitto, quae BROUWERVS cit. l. n. 1. definitio-
 ni addidit, ob iustam causam, inuita parte altera. Nam Ro-
 mani non adeo iustam causam in repudio desiderabant, quod
 IPSE num. 5. in fin. agnoscit, nec inconueniens est, illam dis-
 solutionem sponsaliorum repudium dicere quae mutato af-
 fectu, utroque consentiente, suscipitur, cum vterque ita fu-
 turum matrimonium repudiet, quamuis, quod non negem,
 repudium ut plurimum fieri soleat, inuita altera parte. Cae-
 terum cum hodie arctius insit vinculum sponsalibus, nec
 pro lubitu, vt olim apud Romanos, dissolui queant, sed de-
 mum ex iustissimis causis, merito in sensu hodierno repu-
 dium dicimus dissolutionem sponsaliorum firmiterum ex iusta
 causa impure factam.

A 3

§. III.

Repudia apud
Romanos olim
in sponsalibus
stipulatione
firmatis non
erant simplici-
ter permissa.

§. III. Equidem quin apud Romanos mutuo dissensu sponsalia dissolui potuerint, nullum habet dubium. An autem & quatenus, inuita altera parte, a sponsalibus recedere licuerit, in eo iura antiquiora Romana cum nouiori non satis conspirant. Olim enim, vbi futuri matrimonii conditiones mutuo pacto determinatae erant, & ob id *puella pacta* dicebatur, *stipulationes* interuenire solebant, quibus interpositis, demum *sponsalia* contracta & *puella sponsa* dicebatur. Atque ex ea *stipulatione*, non ex *praecedente pacto*, quod *nudum* erat, obligatio nascebatur. Testis est GELLIVS in *noct. Att. lib. IV. cap. 4.* *aiens: Sic post eas stipulationes vxor non dabatur, qui stipulabatur, ex sponsu agebat. Iudex, quam ob rem data acceptaue non esset vxor, querebat; si nihil iustae causae videbatur, lit pecunia aestimabat, quantique interfuerat, eam vxorem accipi aut dari, eum, qui sponderat, aut qui stipulatus erat, condemnabat.* Actio ex *sponsu* inter *patrem sponsae*, qui spondebat, & *sponsum* ventilanda erat, & si pater puellae sponsalia implere recusabat, aut *iustam causam* allegare, aut *interesse* praestare debebat, id quod stipulationis ratio postulabat. Caeterum licet *pacta* esset puella, nondum tamen stipulatio interposita, deficiebat actio *ex sponsu*, cum ex *nudo pacto* deficeret actio. vid. HOTTOMANNVS de *spons. cap. 3.* Quin quod eo tempore, quo per *stipulationem* sponsalia contrahenda erant, ne quidem contracta sponsalia dicerentur, quae *nuda conuentione* inita erant, cum diserte GELLIVS *cit. l.* asserat: *Is contractus stipulationum sponsonumque dicebatur sponsalia.* Quae cum ita sint, rem acutetigisse non videntur, qui *pactiones* praecedentes *sponsalia de futuro*; *stipulationes* vero *sponsalia de presenti* dici posse censent. Ius canonicum, quod hanc distinctionem ex quorundam patrum doctrina excogitauit, ad antiquiora illa tempora, quorum vix rudera in *digestis* nostris supersunt, haud respexit, nec patres aut scholastici, huius distinctionis artifices, ea antiquitatis peritia instructi fuerunt, vt suam distinctionem in hoc antiquissimo discrimine collocasse, aut eam inde deriuasse credibile sit, cum manifestum sit,

fit, postea apud Romanos scenam fati mutavam & sponsalium rationem paulo aliter efformatam fuisse.

§. IV. Postmodum enim haec solennitas stipulationum sublata permissumque, ut solo consensu sponsalia inirentur, quod indicat GELLIVS *cit. loc.* his verbis: *Hoc ius sponsalium obseruatum dicit SERVIVS ad id tempus, quo ciuitas uniuerso Latio, lege Iulia, data est, ac permissum, ut simplici contrabantur consensu, quem morem recentiorem fere vnice referunt I. Ci. vid. l. 4. §. l. 7. princ. l. 11. §. fin. de sponsal.* Haec ipsa tamen mutatio insignem repudiorum licentiam induxit. Sicuti enim olim, si sola conuentione conditiones futuri matrimonii determinatae erant, desponsati non obligabantur; ita postquam sponsalia nudo consensu iniri coeperunt, non magis obligarunt, quam alia pacta, quodeo magis admitti debuit, cum ipsa matrimonia facile dirimi potuerint, Iure veteri quidem *diuortia* admodum inuicitata fuisse, decantatum est, utpote quae demum A. V. C. 523. exemplo Sp. CARBII. II. inualuerunt, cuius exempli meminit TERTVLLIANVS *de monogam. cap. 9. in fin.* inquiens: *Adeo autem repudium a primordio non fuit, ut apud Romanos post annum sexcentimum V. C. id genus duritiae commissum denotetur:* Hinc non mirandum est, illo tempore sponsalia quoque *sine iusta causa* dissolui non potuisse, cum adhuc matrimonia sancte colerentur. Ast ubi *licentia diuortiorum* irrepfit, ipsum quoque matrimonii vinculum admodum laxatum est, & consequenter, repudiorum quoque libertas introducta fuit, cum ne quidem tantum praecudicium in *sponsalium* dissolutione, quam in ipso *matrimonio* deprehendatur, adeoque ex quauis leuiori causa, imo vel ex sola *poenitentia*, sponsalia dissolui potuerint, omni actione ad interesse cessante. CYPRAEVS *de spons. C. XIII. §. 7. num. 4.*

§. V. Adeo autem haec libertas recedendi a sponsalibus post modum firmata, & moribus stabilita fuit, ut ne quidem *stipulatione poenali*, quae in locum eius quod inter est succedit, impediri potuerit. Liquet id ipsum ex *l. 134. princ. tuit.*

Postea solo consensu sponsalia contracta.

Inde licentia repudiorum orta.

postquam praeterea diuortia inualuerunt.

*princ. de V. O. vbi haec species refertur: Titia quae ex alio
 filium habebat, in matrimonium coit Caio Seio habenti filiam,
 & tempore matrimonii consenserunt; vt filia Caii Seii filio Ti-
 tiae desponderetur, & interpositum est instrumentum, & ad-
 iecta poena, si quis eorum nuptiis impedimento fuisset. Ca-
 io Seio mortuo, filia eius noluit nubere, quaesitum fuit, an
 Caii Seii heredes tenbeantur ex stipulatione? Negatur hoc, ex
 hac ratione, cum stipulatio non secundum bonos mores interpo-
 sita sit. Prouocat ad mores apud Romanos receptos, se-
 cundum quos repudia licita & ita libera, vt nullo modo
 confrigi possent. Nec credendum est, id ideo reproba-
 rum fuisse, quod parentes dispensationem inierint, non li-
 beri; nam (1) notum est, patrem pro filiabus olim spon-
 salia iniisse, vt ne quidem facile dissentire potuerint: l. 12.
 de sponsal. (2) additur in sequentibus haec specialior ratio:
 quae ad quaecumque sponsalia applicari potest: quia inhonestum
 visum est, vinculo poenae matrimonia obstringi siue futu-
 ra siue iam contracta. Inhonesta saepe dicuntur, quae mo-
 ribus receptis repugnant. Repudiorum libertas iam ita re-
 cepta erat, vt inhonestum videretur, eam stipulatione poe-
 nali per indirectum tollere vel restringere velle. Hac de
 causa quoque PAPINIANVS in l. 71. §. 1. de condit. & demonstr.
 docet, praetorem hoc in causa denegare actionem, quod
 poenae metu eligendi matrimonii libertas auferri non debeat.
 Durauit haec praxis adhuc tempore DIOCLETIANI, qui
 in l. 1. C. de sponsal. diferte fatetur: desponsatas renunciare
 conditioni, & nubere aliis haud prohiberi. Conditionem pro
 matrimonio futuro seu sponsalibus accipi, patet ex l. 11. §. 36.
 de R. N. idque ex solenni formula in repudiis vsitata: con-
 ditione tua non vtor. l. 2. §. 2. de repud. Idem confirmant VA-
 LERIANVS & GALLIENVS in l. 2. cod. de repud. vbi hanc
 decidendi rationem adiungunt: Cum posset filia nuncium re-
 mittere etiam si praesente illo consilium mutare voluisset. Quod si
 filia adhuc in potestate patris erat, pater sponso nuncium
 mittere poterat, & sponsalia dissoluere: Si emancipata, non
 item l. 10. D. de sponsal. Similiter nec tutores puellae adfi-
 nienda*

Sed per ali-
 quot secula
 durauit.

nienda sponsalia nuntium mittere poterant, cum per eos solos haud constituerentur *l. 6. eod.*

§. VI. Ad refrenandam horum repudiorum libertatem, tandem poenae introductae sunt, vt si temere fierent, ad minimum non essent impunita: sin ex iusta causa, impune omnino admitterentur. *Quadrupli poenam cum restitutione arrharum iam sub imperatoribus christianis detrectantibus inire matrimonium impositam fuisse liquet ex l. 6. C. Theodos. de sponsal. l. vn. C. Th. si nupt. ex rescript. pet. l. vn. C. Th. si prouinc. rector.* Vocatur haec poenaiuris, poena ex praeepto legum debita; inde IACOBVS GOTHOFREDVS ad cit. l. 6. concludit, poenam hanc quadrupli lege Iulia & Papiam inductam fuisse, quod hae leges in iure saepe simpliciter leges vocentur. Id vero ab omni probabilitate alienum mihi esse videtur. Repudia post legem Iuliam & Papiam admodum libera & nullis constricta legum vinculis fuisse ex antecedentibus liquet, nec vllum in pandectis aut alibi vestigium superest, repudiorum libertatem lege poenali restrictam fuisse. Prouocat THEODOSIVS in leg. cit. 6. ad veterem constitutionem, quae sine dubio est anteriorum Caesarum quaedam sanctio: hae proprie constitutiones vocantur. Et quid si asseramus, CONSTANTINVM ex doctrina Christianorum forsan hanc poenam introduxisse ad nimiam repudiorum licentiam domandam? Ad minimum ante imperatorum christianorum tempora haud deprehendimus, frenum huic licentiae iniectum fuisse. Equidem quoad diuortium prouocatur ad poenam legis in l. 19. de V. obl. & facile concedo poenam legis Papiae & Poppeae intelligi: at repudiis nullam hac lege poenam impositam fuisse arbitror. Temperavit postea THEODOSIVS in cit. l. 6. poenam quadrupli, & quatuor casus distinxit, ita vt quandoque puella impune a sponsalibus recedere possit, si nondum est legitimae aetatis; quandoque vero poenam soluere debeat, si iam legitimae aetatis est. Sustulerunt rursus hanc poenam anno 496. LEO & ANTHEMIVS Imperatores in l. 5. de C. spons. constituentes, vt mulier matronensis a sponsalibus temere recedens duplicatas arrhas; mino-

Sub imperatoribus poenae quaedam introductae contra eos, qui absque iusta causa nuntium sponsalibus mittebant.

rursus sublato, seculo V.

201

minorennis vero tantum id quod accepit, reddere cogatur: ob iustam causam vero impune recedere possit, veluti ob turpem vel prodigam vel impudicam conuersationem, aut religionis vel secte diuersitatem, aliamue iustam causam. Idem quoque ad sponsum tractum est, hoc addito: quadrupli videlicet poena, quae in anterioribus legibus definita erat, in qua § arrharum quantitas imputabatur, (sed hoc erroneum esse videtur. vid. l. vn. C. Th. si nupt. ex rescript.) cessante: nisi specialiter aliud ex communi consensu inter contrahentes de eadem quadrupli ratione placuerit. Hoc modo a veteri iure recessum, quo poenae conventionales in sponsalibus repudiabantur, quae eo magis posthac admitti poterent, quia libertas repudiorum non profus libera & legibus soluta amplius erat, quod etiam Leo in Nov. 18. confirmavit. Ex hac debili sponsaliorum vi quoque fluxisse, obferuat VOETIVS ad tit. de sponsal. §. 12. quod etiam a sponso in sponsam propriam crimen raptus committi potuerit, quia ex metu repudii sponsi ad raptum confugiebant, & ita per indirectum sponsaliorum vinculum conservare nitentur, id quod tamen poena raptus ordinaria coercendum esse statuit IVSTINIANVS in l. vn. C. de rapt. virg.

admissa tamen poena conuentionalis.

Sublata est inter christianos repudiorum licentia.

1) ob contrariam morum disciplinam.

§. VII. Haec repudiorum libertas in ipso gentilismo nata, producta & tolerata, inter Christianos merito tolli & coerceri debuit, utpote quibus sanctior fides data in quibuscunque causis, & sic multo magis in sponsalibus esse debuit. Amor mutuus & incorruptus qui christianos combuit. Amor mutuus, non permittebat leuitatem repudiorum, utpote qui innocentiae signo facile dignoscebantur, ut cit. MINVTIVS FELIX. in Octau. p. m. 335. edit. Gronou. Sic mutuo, pergit, quod doletis, amore diligimus quoniam odisse non nouimus: Sic nos, quod inuidetis, fratres vocamus ut vnus Dei parentis homines, consortes fidei, & spei cohaeredes. Hic fraternus amor adeo sancte colebatur, ut eo ipso a gentilium moribus & institutis sese facile discernent. Omnia innocentia summa, fide constanti, & sinceritate peragebantur, ut conscientiam laedere ipsis omnino nefas reputatum fuerit.

Elegan-

DE FATIS REPVDII.

Eleganter id illustrat CLEMENS ALEXANDRINVS *adm. ad gent. in f. res ergo nostrae ita se habent, qui DEI affectae sumus, qualia autem sunt consilia, tales quoque sunt sermones: quales autem sunt sermones, tales etiam actiones, & qualia sunt opera, vita talis.* IDEM *lib. VII. Strom. p. 728. Christianos, ait, fidem ostendere confessionis in constanti stabilique vita & sermone.* Fatetur IDEM *in apolog. c. 39. in f. Christianorum esse neminem laedere, neminem contristari, quae regula sane cum promiscua gentilium libertate repudiorum subsistere haud potuit.*

§. VIII. Fuerunt praeterea *speciales causae* christianis, quae *repudiorum* libertatem plane excludebant. Erant primaeui christiani collecti tum ex *Iudaeis* tum etiam ex *gentilibus*, & quia moribus & ritibus *Iudaicis* plerique tenaciter inhaerebant, ideo quod potior & prima pars Christianorum ex *Iudaeis*, plura solennia & instituta *Iudaica* ex *synagoga* & *vita communi* retinuerant, suisque sacris & negotiis applicuerant, id quod etiam in sponsalibus contrahendis factum est. Nimirum vt alias res maioris momenti, ita quoque sponsalia *Iudaei* auspicabantur a *benedictione*, cuius formulam antiquam & rationem habet SELDENVS *de vxore Hebrara lib. II. cap. 7.* quamuis hic actus hac de causa non pro *sacro* sed pro tali haberetur, qui ne quidem *die Sabbati* peragi posset. Christianis itidem in more positum fuisse, sponsalibus benedicendi, ideo minus dubii habet, quod benedictio teste TERTVLLIANO *de testimoni animae c. 2. p. 65. edit. Rigalt.* quibuscumque aliis negotiis adhiberi, & disponfatio cum *consilio presbyterorum & viduarum* suscipi soleret, quod rursus TERTVLLIANVS *de monog. cap. II.* docet. Et quamuis ab initio haec *benedictio* non praecise per *presbyteros* fieret, postea tamen receptum est, vt *apud ecclesiam* publicarentur, nec occultae conjunctiones tollerentur, teste EODEM *de pudic. C. 4.* Hoc more introducto, benedictio quaedam desponsatis in ecclesia facta est, oblationibus etiam adhibitis, qua de causa TERTVLLIANVS *lib. II. ad vxor. C. vlt. ait. ecclesiam conciliare matrimonium,*

2) Quod sponsalibus quaedam benedictio accederet.

B

obla.

oblationes confirmare, & benedictionem obsignare, quod ple-
 rique quidem ad copulam sacerdotalem trahunt, sed sine suf-
 ficientibus argumentis, vt nuper admodum ostendit DN.
 PRAES. *diff. de iure princip. protest. circa solemnia matrim. ec-
 cles. §. 9. seqq.* Non enim animaduertunt, mores antiquos
 ecclesiarum ex facie rerum praesentium, quae ante oculos
 nostros versantur, haud esse aestimandos, cum constet,
vocabula antiqua saepius esse retenta, rerum *significatum* ta-
 men ex moribus & institutis nouis prorsus esse immutatum.
 Obsignat ergo *benedictio* sponsalia contracta, & haec iis
 nouum quoddam robur addere videbatur, vt quod per ec-
 clesiam approbatum, & eius benedictione obsignatum, re-
 sciendi facile non posset. Hac de causa SIRICIVS Papa *in*
epist. ad Himerium c. 4. apud HARDVINVM *tom. I. concil. p.*
848. IVSTELLVM & VOELLVM *in bibl. iur. can. p. 191.* &
 GRATIANVM *in c. 50. C. 27. q. 2.* ad morem antiquissimorum
 temporum respiciens, ita de sponsaliorum nexu disserit;
De coniugialium violatione requisuisti, si desponsatam alii pu-
ellam alter in matrimonium possit accipere? hoc ne fiat, modis
omnibus imbibemus, quia illa benedictio, quam nupturae sa-
cerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegii instar est, si
vlla transgressione violetur. De desponsata puella tantum
 loquitur, non de iam ducta, simulque rationem decidendi
 in benedictione ponit, quae per manuum impositionem despon-
 satus dabatur. CHRYSOSTOMVS quoque *homil. 48. in Ge-*
nes. idem confirmat, docetque, aduocandos esse presby-
teros, qui per preces & benedictionem coniunctionem con-
firmant, vt sponsi amor & sponsae castitas inde augetur,
 quod ipsum TERTVLLIANVS *de monogam. c. 9. §. 531.* iam
 ante his confirmauerat verbis; *Et coniungent vos in eccle-*
sia virgine vnus Christi vnica sponsa. AMBROSIVM beato
 AVGVSTINO suasisse, refert POSSIDIVS *in vita eius cap. 27.*
ne cuiquam uxorem posceret, ne, dum inter se coniugati casu
iurgarentur, eum malidicerent, per quem coniuncti essent,
sed vt plane ad hoc sibi iam consentientibus petitus debeat inter-
esse sacerdos, vt vel eorum iam pacta & placita firmarentur

tur

tur vel benedicerentur. Videtur hic mos per aliquot secula
 in oriente continuatus esse, adeo vt postea non tantum spon-
 salibus, sed etiam ipsi matrimonio *benedictio sollemnis* acces-
 serit, postquam per LEONEM philosophum haec lex matrimo-
 nis posita est. In scholiis ad Nomo-Canonem Pbotii tit.
 XIII. apud IVSTELLVM & VOELLVM in *bibl. ant. iur. can.*
p. 1085. refertur Aurea Bulla NICEPHORI, qua hoc institu-
 tum antiquum his comprobatur verbis: *Postquam vetus*
lex sponsalia in sola contrahentium voluntate constituit, nihil-
que amplius quam de consensu, instrumentis & sponsalitiis
arrbis elaborat: nostris autem temporibus communis vitae ne-
gotia ad longe ornatus magisque sacrum diuina gratia deue-
nerunt incrementum, adque hinc non nuptiae solum, verum et-
iam sponsalia peragendam sacram benedictionem sibi coniun-
ctam habent. His praemisissis, validitatem eorum, repudio-
 rum libertati prorsus repugnantem, his pronunciat verbis:
Si nanque sponsalia contrahentium altera parte aut morte for-
te aliove fortunae casu aut sententiae mutatione recedere, ad
aliudque vitae consortium transferri contingat; non exiguus
profecto his absurditatis tractus existet, si praecambulae nu-
ptiarum preces in sponsalibus peractae tanquam vanum aliquid
temereque accumulatum reputentur, & indiscriminatim ea
esset. Post pauca haec adduntur: Quodsi sponsalia quaedam
secundum multorum consuetudinem, cum congruenter iam
contracta fuerint & instrumenta confecta: nondum autem
statutum tempus, quo Christianis debita benedictio fieri con-
suevit, aduenerit neque sollemnes super desponsatos preces per
sacerdotem pronuntiatas fuerint: haec sponsalia quantum
ad exactam vitae dissertationem attinet, neque esse neque di-
ci iusta possunt, neque vero aduersus haec synodalis commen-
tarius efficaciam habet: sed tanquam hominum placita sim-
pliciter per stipulationes confirmata auctoritatem ferunt, ve-
tusque legislatio in illis firmitatem obtinet. Ipsa sollemnia be-
nedictionis huius referuntur in Euchologia Graeca pag. 380.
seqq.

B 2

§. IX.

3) quod spon-
salia sint ini-
tium matri-
monium.

§. IX. Aliis praeterea vsi sunt rationibus patres, quae repudiorum laxissimum vsu inter christianos excluderent, tollerentque. Constituerunt enim & communi quadam doctrina firmarunt, desponsationem esse iam *initium matrimonium*, vinculum coniugale iam inchoandum a consensu desponsatorum non demum ab implemento & hanc ipsam doctrinam variis scripturae dictis exornarunt. Iam seculo IV. hanc sententiam tuitus est AMBROSIVS, aiens: *cum initium coniugium hanc coniugii normam adsciscitur. c. 5. C. 37. q. 2.* Si credendum compileribus in *c. 8. eod. & c. 1. X. de condit. appof.* patres Africani lege publica in conciliis suis ita edixere: *quicumque sub conditionis nomine aliquam desponsauerit, & eam (conditionem) postea relinquere voluerit, dicimus, quod conditio frangatur, (obremissionem) & desponsatio irrefragabiliter teneatur.* Remissa enim conditio desponsationem puram facit, & operatur, vt irrefragabiliter implenda sit. Quamuis vero hic canon in *conciliis Africanis*, a IVSTELLO & VOELLIO editis, haud deprehendatur, quia tamen in variis antiquis collectionibus deprehenditur, non adeo improbable est, inter *Africanos Canones*, qui non omnes collecti sunt, eum olim relatum fuisse; ad minimum testimonium de doctrina patrum antiquiorum idoneum praebet. AVGVSTINVS inter omnes *vinculum coniugale* omni prorsus robore esse stabilendum innuit, vt omnia eius scripta docent, quae quaeuis diuortia prorsus inter Christianos eliminari studuerunt. Non ergo mirandum, si *sponsalibus* quoque insignem vim obligandi tribuerit, vt in *c. 9. C. 27. q. 2. coniux vocatur a prima fide desponsationis*, id quod tum ipse tum eius asseclae exemplis ex historia sacra petitis, in quibus desponsati *coniuges* vocati, demonstrarunt. *c. 40. seqq. eod.* Ex hac *sponsaliorum* cum *coniugio* conuenientia collegerunt, (1) non aliam docendam esse, quam liberam, non alii iam desponsatam. *c. 13. eod.* (2) Non licere parentibus puellam desponsatam alii viro tradere. *c. 27. C. 27. q. 2. nec illam posse a sponsalibus recedere, nisi conuerti voluerit. c. 27. & 28. eod.* In

conclusiones
ex hac doctrina

conci-

DE FATIS REPVDI.

concilio Elibert. anno 313. c. 54. patres ita edixere: *Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennii tempore abstineantur. Si tamen iidem sponsus vel sponsa in graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes: si in iisdem fuerit vitium & polluerint se, superior sententia seruetur.* vid. HARDVINVS tom. I. concil. p. 256. (3) Ne quidem permillum esse sponsae vel sponsi defuncti confanguineam ducere, quod iam cum defuncto vel defuncta contractum sit matrimonium, c. 11. 12. 14. 15. eod. illudque futuris nuptiis impedimentum inferat, quod sponsaliorum insignem vim arguit. (4) Ne quidem raptum sponsae sponsalia dissoluere. iam anno 314. in concilio Antyrano c. 11. apud IVSTELLVM & VOELLIVM in bibl. iur. can. p. 27. HARDVINVM tom. I. concil. p. 276. & GRATIANVM c. 46. C. 27. q. 2. haec sunt statuta. *Desponsatas puellas & post ab aliis raptas placuit: erui, & eis reddi, quibus antea fuerant desponsatae, etiamsi eis a raptoribus vis illata conslitterit, vel ut apud HARDVINVM ex collect. Isidori mercatoris dicitur: etiamsi a raptoribus florem pudoris sui amississe conslitterit.* Adeo iam obligatio sponsaliorum est extensa, vt ne quidem *vis sponsae illata* sponsalia dissolueret, repudioque locum daret.

§. X. Ita docuerunt, ita constituerunt patres: sed eorum sententias circa seculum quartum & quintum nondum in fora ciuilia, in quibus *causae matrimoniales* excutendae erant, receptas fuisse, leges ab imperatoribus latae demonstrent. Nam prout supra dictum, anno 469. LE O & ANTHEMIVS repudia adhuc permiserunt sub onere *soluendi arrhas duplicatas, nec IUSTINIANI* temporibus diuersum obtinuisse, vel inde colligo, quod in *Codice* nihil hac in re innouauerit. Quin quod cum *diuortiorum* libertas adhuc eo tempore insignis esset, reclamantibus licet ecclesiae patribus, quo posito repudia maiori libertate frui debuere. Etiam in *occidente* repudiorum libertas non penitus fuit extincta. ANNO 630. sub DAGOBERTO in *LL. alleman. cap. 53.* apud STEPHANVM BALVZIVM tom. I. capitul. p. 71. ita statutum: *Si quis filiam alienam desponsatam dimiserit,*

Haec patrum doctrina tamen in fora ciuilia eo tempore non fuit introducta,

etiam in occidente.

Et aliam duxerit; componat eam, quam desponsauit, et dimisit, cum quadraginta solidis, cum duodecim sacramentalibus iuret, cum quinque nominatis et septem aduocatis, ut pro nullo vitio nec tentatam eam habuisset, nec vitium in illa inuenisset, sed amor de alia eum adduxit, ut illam dimisisset, et aliam habuisset uxorem. In LL. Boiuariorum apud EVNDEM p. 115. idem repetitur, additurque: Et sic finitum inter eos, et postea filiam suam donet, cui vult. Aucta est poena tempore CAROLI M. vsque ad ducentos solidos, ceu docet capit. de anno 814. apud EVNDEM cit. l. p. 515. quia iam ex epistola SIRICII receptum erat, ut alterius sponsam nemo acciperet. vid. l. 1. capit. 5. apud EVNDEM tom. I. p. 701. Ita paulatim in fora externa etiam doctrina patrum ecclesiasticorum transiit, effecitque, ut maior reuerentia sponsalibus haberetur.

Sed paulatim ex patrum sententia etiam leges ciuiles sponsalibus maiorem efficaciam tribuerunt.

et anstob
redt m qum
mro. aliam
mst non 710
steborn:

§. XI. His de causis factum est, ut repudiorum libertas & legibus ciuilibus & parum sententis fere eliminaretur, magis tamen his quam illis. Adeo enim sententia, quod sponsalia vim haberent matrimonii, est producta & extensa, ut adulteri rea diceretur sponsa, quae relicto sponso priori, cum alio matrimonium iniret. In Concilio oecumenico, quod quini sextum vocatur, c. 98. apud HARDVINV M tom. III. Concil. p. 1695. confirmata est haec doctrina his verbis: qui alteri desponsatam mulierem, eo adhuc viuo, cui desponsata est, in nuptiarum ducit societatem, adulterii crimini subiciatur. Fit etiam huius Canonis mentio in schol. ad PHOTII nomoc. cit. l. simulque ea sententia restringitur ad ea sponsalia, quibus accesserat pro more illius seculi benedictio, cum probabile admodum sit, eo tempore adhuc vsitatam fuisse benedictionem, quae adeo in oriente est conseruata, ut post PHOTII tempora, imo adhuc hodie, ut Euschologia docet, in viridi fuerit obseruantia.

Accessit 4) noua doctrina de sponsalibus de praesenti & futuro.

§. XII. Prodiit tandem ex scholasticorum penu noua circa sponsalia doctrina, quae iure Canonico, quod in Decretalibus continetur, confirmata est. Plures animaduertentur, nimis a patribus nonnullis extensam esse vim spon-

108.

sponsaliorum, quae tamen proprie dictum matrimonium haud constituerent, adeoque duo constituerunt genera sponsaliorum *de futuro & praesenti*, maximum vsum in doctrina de *repudiorum libertate* habentia. Haec vim *matrimonii & sic indissolubile vinculum* habere edixere Pontifices, quod in his *consensus matrimonialis* declaratus sit, cuius formulae adducuntur in *c. 9. & c. 31. X. de sponsal. c. 3. X. de sponsa duor.*, adeoque in his nullam admiscere licentiam repudiorum, sicuti in ipso matrimonio omne fere diuortium sustulerunt. Dixere enim, talia sponsalia esse ipsum matrimonium, *c. 14. X. de conuers. coniug. c. 22. & c. 31. eod.* quo posito, omnis *repudii* facultas prorsus excludi debuit. Sponsalia vero *de futuro*, quae sunt *futurarum nuptiarum promissa* iuxta NICOLAVM in *c. 3. C. 30. q. 5. amatonio* distinguenda esse censuerunt, vt *vinculum indissolubile* haud continerent, & ita repudio locus esse posset. Distinxere vero vterius inter sponsalia *puberum & impuberum*: in hisce repudio locus est relictus, adeo vt alter pubes factus simpliciter, etiam altero invito ab iis resiliere possit. *c. 7. & 8. X. de despons. impub.* Illis obligationem vti- que inesse crediderunt, non tamen *indissolubilem*, sed ita comparatam, vt iuxta de causa dissolui queat, & desponsati mutuo dissensu recedere possint. *c. 2. X. de spons. c. 25. X. de Iurei. c. 10. & 17. de spons.* Inde Canonistae solliciti admodum fuerunt in conglomerandis probabilibus repudiorum causis, de quibus *c. sqq.* videbimus.

§. XIII. Quantas confusiones inter protestantes haec distinctio pepererit, noto notius est. Retinuerunt eandem, sed novos prorsus significatus ei tribuerunt, vt docuit excell. Dominus PRAESES *diff. de incongrua praxi doct. de spons. de praes. & de fut. in for. protest.* Imo ne quidem Icti. Protestantes in *definitionibus* ipsis inter se concordant. Plerique huc dilabuntur, vt *pura de praesenti, conditionata de futuro* dicant, licet sine solido fundamento: certe de iure Canonico *de futuro* sunt tam *pura* quam *conditionata*, nec *conditionata promissa* minus obligat quam *pura*. Hac me-
tamor-

olibus su
vixit addeat

restitutory
modat non
ob punitio
ni noster
sunt vlti
tuncos

Doctrina haec
propagatu ad
protestantes,
sed mitifce
turbata.

Pura indisso-
lubilia dixere.

tamorphosi secuta, *pura* quidem fere indissolubilia consti-
tuerunt, vt non aliis ex causis dissolui possent, quam ex qu-
bus matrimonium, vt docet KITZEL in *synops. m. nr. c. 8.*
theor. XI. in sponsalibus autem de futuro plures admiserint
leuiioresque causas, vt IDEM *cit. loc. Theor. XIII. sq.* innuit.
Huic accessit COTHMANNVS *vol. 1. resp. 78. n. II.* aiens: *omnes*
iuris interpretes sponsalia de praesenti pro vero indissolubili &
inseparabili matrimonio habere, quod solus consensus ma-
trimonium constituat. CARPZOV. *lib. 2. Iurispr. Consi.*
def. 17. eandem cantilenam secutus est, & per *publica spon-*
salia de praesenti ipsum matrimonium contrahi docet, *con-*
ditionatis tamen parem vim haud in esse adstruit, *def. 2. seq.*
adeo vt pro lubitu ab iis recedere liceat, inuita etiam altera
parte. IDEM *ci. l. def. 174.* Nihilominus tamen iustas repu-
diorum causas *def. 175. sq.* adfert in sponsalibus pure con-
tractis, quae indicium praebent, in vniuersum hanc doctri-
nam non adeo cohaerere.

Protestantes
non habent
sponsalia de
praesenti in
sensu iuris
canonici.

§. XIV. Nimis longum foret, si per singulorum Dd.
tradita ire vellem, quae ita sunt comparata, vt connexionem
idonea destituantur. Linquam haec *assurata*, & ne in ean-
dem scyllam incidam, pauca quaedam adducam praesuppo-
sita, vt inoffenso pede in hac doctrina progredi queam.
Videlicet conclamatum & indubium est, 1) Protestantes
non habere *sponsalia de praesenti in sensu iuris canonici*, adeo-
que inter eos deficere negotium, cui doctrina huius iuris de
his sponsalibus tradita applicari possit: 2) omnia nostra
sponsalia in praxi, ex intentione contrahentium, & ex na-
tura rei esse *de futuro matrimonio*, non *praesens matrimo-*
nium, adeoque ab hoc ad illa non valere consequentiam;
3) Sponsalia *conditionata* aequè obligare ac *pura*, ad mi-
nimum ad expectandum conditionis euentum, adeoque
vix dici posse, facilius dissolui posse *conditionata*, quam *pura*,
quod CARPZOVIVS statuit, ex erroneo supposito, *con-*
ditionata esse de futuro in sensu iuris Canonici. Condicio
non mutat speciem conuentionis, obligat ad expectandum
euentum, vniceq; operatur, ne obligationis dies cesserit. Inter-
rim

rina quoad *libertatem repudiorum*, nihil plus in his, quam in *puris* permiffum videtur, cum nec *spem matrimonii* fallere liceat. Agnoui id ipsum etiam ius canonicum, quod *conditionatis* omnino quoque vim quandam obligandi aequae ac *puris* tribuit, c. 22. X. de *sponsal.* adeo ut etiam *impedimentum honestatis* publicae inducere dicantur aequae ac *purae*. c. 8. eod. & ab eis temere recedentibus poena ecclesiastica imponatur. c. 3. X. eod. Hac de causa credidi, abstinendum in hac doctrina ab hac distinctione, & non alias in *conditionatis* admittendas esse probatas repudiorum causas, quam quae *puras* dissolunt. (4) Separandas esse causas *nullitatis* a causis *repudiorum*: illae ab initio sponsalia nulla constituunt, nullamque inducunt obligandi efficaciam, adeoque non tam *dissolunt* sponsalia, quam eadem *nulla* esse ostendunt, veluti si sine parentum consensu, si per vim metumque iustum, si interueniente iusto errore ea fuerint contracta. E contrario causae repudiorum probatae praesupponunt, sponsalia fuisse *rite & valide* inita nulloque vitio ab initio laborare. Vnde quoque *impuberum* sponsalia hic minime sunt supponenda, quippe quae adhuc *imperfecta* & vinculo legitimo destituta sunt, adeo ut *sine causa*, pubertate adueniente, dissolui queant. (5) *Tractatus sponsalitis* itidem a meo scopo esse alienos, quales dicuntur *praeliminares de futuro matrimonio deliberationes & promissiones futurorum sponsaliorum publicorum*, quae, antequam plene sunt determinatae, nihil amplius determinandum superfit, vim obligandi non habent. Proinde antequam de *probatis repudiorum causis* contentio suscipiatur, ante omnia videndum: vtrum sine vilo vitio & nullitate sint? vtrum inter puberes contracta? Denique (6) praesupponi debet, *rem inter desponsatos adhuc esse integram*: si concubitus sponsalibus accessit, si sponsa iam vterum gerit, nexus inter eos est firmior, quia iam prope ad ipsum accessit matrimonium, adeo ut licet non sit matrimonium sollemniter initum, vim tamen matrimonii quoad indissolubilitatem habeat, ut non aliae repudiorum causae, quam quas ipsum admittit matrimonium

Nullitatis causa a causis repudiorum distinguenda sunt.

non enim in matrimonio dicitur hoc de talibus

In repudio concedendos adhuc debet esse integra.

nium admittantur, cum haec demum in sensu iuris cano-
nici dici possint *sponsalia de praesenti*, & illa huc applicari,
quae ius de illorum nexu arctissimo tradit.

CAPVT II.

De

Probatis repudii causis

§. I.

Conuentiones
regulariter
obligant, ita
etiam sponsa-
lia;

nisi iusta cau-
sa vinculum
tollat ex post
facto.

EA est omnium contractuum natura & ratio, vt obli-
gationem firmam inducant, a qua licitum haud est,
altera parte inuita recedere. *l. 5. C. de obl. & act. l.*
36. inf. de iudic. Est enim alteri ius ex *acceptatione*
quaesitum, quod ei inuito rursus adimi nequit; imo si pro-
lubitu a conuentionibus recedere liceret, non obligatio-
nem, quae *necessitatem agendi* inuoluit, *l. 8. D. de obl. & act.*
produceret, sed *libertatem* agendi conseruaret. Quod
olim *sponsalia* nexum tam solubilem habuerint inter Roma-
nos, specialem suam habuit rationem, quae hodie cessat,
vnde, prout dictum est, in his regulae insitimus. Sicuti
autem omnis promissio intelligatur sub clausula: *rebus sic*
stantibus c. 25. X. de iurei. ill. COCCIVS de clausularibus sic
stant. ita multae causae interuenire possunt, quae liberant
promittentem a nexu, quo antea tenebatur, vt impune &
sine praestatione eius, quod interest, a contractu recede-
re possit. Idem in *sponsalibus* contingere experientia do-
cet, quibus eadem inest conditio, vt *cir. c. 25.* docet, & ratio
eius intima demonstrat. Finis enim sponsaliorum est,
vt nuptiae contrahantur, cum par sit, tanti momenti obli-
gationem non protinus, sed duobus demum distinctis gra-
dibus perfici, vt adhuc intermedio tempore dispici queat,
num aliquid fortasse sit, quod matrimonii consummationem
impediat, quod non statim ab initio perspicere poterit. SCR-
PIO GENTILIS *l. II. de nupt. c. 2.* In causis sane arduis
& maioribus lente festinandum est, Nec mihi verti vicio
potest,

potest, quod argumentum a *contractibus* ad *sponsalia* traxerim. Quis enim *sponsalia* per modum *conventionis* perfici, negauerit? cum ipsum *matrimonium* etiam *contractum civilem* esse afferant nostrates & pontificii quidam. Inter hos celebris est IO. LAVNOIVS *de regia matr. in potestate*, toto libro thesin hanc defendens. Inter illos principatum tenet FRIDER. VLRICVS CALIXTVS *de divor. & coniugio* §. 24. acins. Non satis igitur mirari possum, esse etiam inter nostrates, qui *coniugium contractum civilem* esse negant, argumento potissimum moti isto, quod si esset talis *contractus*, hoc, sicut *mutuo contrahentium consensu* initur, ita *mutuo eorundem dissensu* solui possit. Sed non est de omni *contractus civilis formali*, & *intrinsicatione*, ut *mutuo contrahentium dissensu* hoc ipsum, quod *eorundem consensu* initum, solvatur, aut si contingat, ut non possit solui, desinat esse *contractus civilis*. Manifestum hoc redditur exemplo istorum *contractuum*, in quibus tertio aliquid reservatur iuris. Paulo ampliori exemplo id illustrat, quod huc repetere non placet, quia non caret dubiis: sufficit enim, si dicamus, semel hanc legem tum iure diuino tum humano *matrimonio datam* fuisse, ut *indissolubile vinculum* conciliet, quorsum etiam CALIXTVS paulo post collineat his verbis: Est igitur a *contractu nuptiali inseparabilis summae maiestatis auctoritate* addita conditio, ut *contrahentes contractui per mutuum dissensum non renuncient*, in quam conditionem *sponsalia contrahentes siue palam siue tacite consentiunt*. Nec tamen *annexa ista indissolubilitatis*, ut ita loqui liceat, *conditio impedit, nec impedire potest*, quo minus *pacta ista nuptialia sint & habeantur pro contractu civili*, e quo deinceps *coniuugalis nascatur societas*.

§ II. Merito itaque in *repudio probatas desideramus causas*, hoc capite explicandas. Hae vero tunc demum ad esse debent, si, altera parte inuita, quis a *sponsalibus* recedere intendit. Quod si *mutuo consensu* a *contractu* relinere *contrahentes* gestiant, id *regulariter* iis liberum est, si vel maxime nullam *instam* habuerint *causam*, quatenus res adhuc est integra, maxime si solo *consensu* nego-

Mutuo dissensu a sponsalibus recedere licet de iure canonico.

101

tium perficitur. §. *vl. l. quib. mod. toll. obl. l. 58. D. de pact.*
 Idem de *sponsalibus* forsan dicendum erit, quae *solo consensu*
desponsatorum perficiuntur. Quis vero nescit, quot
 fluctus hic ab interpretibus moueantur. Aiunt, negant,
 distinguunt, vt plerisque aqua haerere videatur. Sententia
 iuris canonici in hac quaestione certior est, atque euiden-
 tior, si *sponsaliorum* diuisionem iuxta eorum sensum aesti-
 mamus. In *sponsalibus de futuro*, siue *pura* sint, siue
conditionata, admittunt dissolutionem ex mutuo dissensu.
 Pontifex in *inc. 2. X de sponsal.* sine vlla haesitatione id appro-
 bat, & praeterea, ait, *hi, qui de matrimonio contrahendo*
pure & sine omni conditione fidem dederunt, commoneandi
sunt, & omnibus modis inducendi, vt praestitam fidem seruent:
Si autem se ad inuicem admittere noluerint, ne forte dete-
rius inde contingat, vt talem scilicet ducat, quam odio habet,
videtur, quod instar eorum, qui societatem interpositione fidei
contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, haec possit in
patientia tolerari. Trahit hic argumentum pontifex 1) a
contractu societatis, quae sicuti mutuo dissensu dissolui pot-
 est, ita quoque idem admittendum esse credit in *sponsali-*
bus, quae mutuo dissensu dissolui possunt. GONZALEZ ad
cit. text. n. 7. 2) Loquitur pontifex de *sponsalibus* illis,
 quae *pure, & sine omni conditione inita sunt*, de futuris
 nuptiis, qualis natura & ratio *sponsaliorum* ordinaria
 & regularis est. Vnde nihil agant ex protestantibus, qui
 hunc textum ad *sponsalia conditionata* restringere volunt,
 qualia illi dicunt de *futuro*. Vult tamen Pontifex, vt
commoneantur, & omnibus modis inducantur ad fidem datam
seruandam, id quod non necessitatem & coactionem, sed
suasionem simplicem continet, & ideo praemitti debet, quia
 aequum est, vt quantum fieri potest, patres dissidentes ad
 concordiam trahantur, quod episcoporum potissimum est
 officium *c. 7. & u. D. 90.* 4) Denique si recadmonitiones
 quicquam proficiant, patienter toleranda esse dicitur re-
 missio fidei reciproca, non per modum *dispensationis*, vt
 quidam somniant, sed *iuris communis*, quod ratio a socie-
 tate

sub omni
 dicitur
 in
 hoc
 ad
 iuribus

tate adducta indicat. SANCHEZ de *sacram. matrim. l. 1. diff. 52. n. 2.* Ni vero me omnia fallunt, haec verba simul indicant, non *privato ausu*, sed *iudicii ecclesiastici auctoritate* partes recedere debere. *Patienter tolerari haec debere*, ait Pontifex, id quod de *iudice ecclesiastico* intelligit, ne inuitos cogat, sed permittat tandem, vt ab inuicem recedere possint. Nec diuersum obtinet in sponsalibus *iuratis*, cum alter alteri iuramenti vinculum remittere possit, quod admittit SANCHEZ *cit. l. n. 6.* cum GONZALEZIO *ad c. 2. cit. n. 7. in f.* imo etiam ipse pontifex *in c. 7. X. de sponsalib.* Quamuis enim in *cit. text.* videatur loqui de vnus dissensu, id tamen eo magis applicari potest ad mutuam fidei datae remissionem. Arcetius vinculum tribuunt *sponsalibus de praesenti*, quae iuxta eorum hypothesin sunt ipsum matrimonium, a quo mutuo dissensu resilire haud integrum est, vt *cap. antec. §. vlt.* iam monui.

Cum auctori-
tate iudicii
ecclesiastici.

§. III. Quid vero ad haec protestantes? si pars maior vincet, si ex communi doctrina veritas esset aestimanda, sponsalia *pura & publice contracta* non essent mutuo consensu dissoluenda. Argumenta, quae patroni huius sententiae in scenam producunt, relata & examinata sunt sedulo a B. STRYKIO *de. diff. sponsal. sect. 3. §. 9. seqq.* quae hic repetenda esse haud necessarium duco. Referam tantum sententiam *Theologorum Vitebergenium* apud DEDEKEN-
NUM *vol. III. lib. 2. sect. 13. n. 2.* vbi ideo sponsalia haec per mutuum dissensum dissolui posse negant; daß solche öffentliche Ehe-Verlöbniß, da sine conditione per verba de praesenti *eines dem andern die Ehe zugesagt, eine rechte Ehe ist vor Gott und vor der Welt, ungeachtet, wenn gleich das Beschlaffen nicht erfolgt ist.* Non intellexerunt Mytæ Vitebergenles *verba de praesenti*, quae iuris canonici sunt, & sic quoque ex hoc iure interpretanda erant. Verba *pura & de praesenti* esse hoc iure diuersissima, liquet *ex c. 2. X. de sponsal. in §. antec.* explicata. Turbaverunt admodum rerum moralium conceptum, qui ex intentione contrahentium desumendus erat, non ex praesupposita opinione vaga & incerta.

An inter pro-
testantes

.p.01

respon. univ.
iuris
catholic.

Qui sponsalia in*it*, in *futurum*, non *praesens* consentit
 matrimonium, nec hoc contrahit, sed contrahere in futu-
 rum cogitat. Falsum ergo est, *purum* in sponsalia consen-
 sum esse *matrimonium* vor *Gott und vor der Welt*. Si hoc
 verum esset, poenitentia ecclesiastica non esset statuenda in
 anticipatum concubitum. Adferunt praeterea vulgatum
 illud: *consensus facit matrimonium, non concubitus*, quo ipso
 tamen notorie confundunt consensum *sponsalium* & *ma-*
trimonialem, qui diuersissimum *finem* & *obiectum* habet, cu-
 iusque differentia plenius ostensa est in *diff. excell. Dn.*
PRÆSID. de diuers. sponsal. & matrim. iure, in proleg. §. 2. Spon-
 salitius non sufficit ad matrimonium, sed ad hoc ineundum
 nouus & a priori diuersus desideratur, & in *hierologia* hodie
 exprimitur. Denique quod in quibusdam *sponsalia* cum
matrimonio conueniant, non inducit identitatem rei, sed
 haec duo negotia adhuc distinctissima manent, ceu infiniti
 effectus diuersi ostendunt, relati in *cit. dissert. per tot.* Plu-
 res aliae huius farinae adducuntur rationes a *KIZELIO* in
synopsi matrim. c. 3. ibor. n. lit. c. *FINCKELTH. obs. 42.* *CARP-*
ZOVIO lib. 2. iurispr. consist. def. 173. aliisque, quae tamen pe-
 tunt id, quod est in principio. Id vero satis mirari non pos-
 sum, plerosque etiam prouocare ad *ius canonicum*, & dissolu-
 tionem tantum admittere in sponsalibus de futuro seu con-
 ditionatis, negare autem in puris seu de praesenti. Ait *NI-*
COLAI de repud. P. I. c. 2. n. 9. sponsalia de futuro, *qualia ho-*
die habentur, quae sub certa & honesta conditione aut adiecta
die contrahuntur, longe facilius dirimi posse, per textum
 non de *conditionatis*, sed de illis, quae *pure & sine omni*
conditione contracta sunt. Ergo si ex mente iuris canonici,
 prout *NICOLAI* credit, haec quaeestio decidenda, *puram*
 mutuo dissensu aequè dissolui possunt, vt *conditionata*, quia
 ius canonicum in *puris sine omni conditione* contractis ad-
 mittit repudium. Nec ratio diuersitatis genuina reddi pot-
 est, cum quae sit ratio remissionis fidei mutuae in *conditio-*
natis sponsalibus: eadem quoque in *puris* locum sibi vindicet.

respon. univ.
iuris
catholic.

et. Si dicendum, quod res est, non aliunde hic error natus est, quam ex peruerfa iuris canonici applicatione. Hoc sponsalia *de praesenti* indissolubilia esse decernit: id Protestantes etiam asserunt, sed mutant definitionem & rerum conceptum; illa aientes *de praesenti*, quae ius canonicum decernit esse *de futuro*, vt *cit. c. 2.* indicat. Mutato autem rerum significato, praedicata pristina amplius applicari non possunt. Cum itaque euidentis sit, sponsalia pura non esse matrimonium, nec *de praesenti*, quae ius canonicum fingit, sed in solo *conventionis* vinculo & terminis subsistere, vt ait B. STRYKE *cit. l. §. 23.* quid impediret, quo minus mutuo dissolui posset consensu. Interim facile largior, id priuato ausu vt fiat, non facile largiendum esse, sed Confessorii autoritatem interuenire debere, prout etiam *cit. c. 2.* innuit, & admittit BROUWERVS *de iure conub. lib. 1. c. 28. n. 56.* cum sponsalia hodie non simpliciter desponsatorum arbitrio subiecta sint, vt ceteri contractus consensuales. Interim nec magistratui ecclesiastico integrum est, si desponsati ad consummanda sponsalia moueri nequeunt, consensum & autoritatem denegare, sed prout prudenter pontifex in *c. 2. cit.* innuit, *patienter hoc tolerare* debet, quia eoactiones difficiles solent habere exitus. Recte id obseruat BROUWERVS *cit. l. & nec video*, ait, *cur adeo difficiles quidam sint, vt hoc negent; etenim, licet quid de natura finis sui participant sponsalia, publica matrimonia tamen non sunt, sed via duntaxat, & gradus ad nuptias, vt Deus nondum coniunxisse dici possit inexplicabili nexu, qui sponsos duntaxat sunt coniugii futuri. Deinde, & melius est, mutato affectu uiriusque consponsi, infelix credatur futurum coniugium, vt sinat magistratus distrabi sponsalia, quam vt cogat, inuitas nuptias perficere, distrabendas postea forte vel diuortio vel lectuli & mensae separatione.*

§. IV. Sicuti vero mutus dissensus non ex odio & inimicitiiis capitalibus, sed potius ex aliis causis originem trahere potest, ita multo magis repudio locus relinquendus est, si repudio locus inimicitia capitalis & odium implacabile superueniens probari possit.

ri pos-

111

ri possit. Aut enim hae inimicitiae sunt mutuae, aut tantum in altero *desponsatorum* deprehenduntur. Priori casu mutuus adest dissensus, & ita secundum antea dicta procedendum, & quidem eo magis, quia inter *hostes* talis inuidua vitae consuetudo per rerum naturam subsistere nequit, qui potius seiungendi quam coniungendi, ne in luctuosum & tristissimum vitae consortium consentire cogantur. CYPRAEVS *de connub. iure, c. XIII. §. 82.* Posteriori casu, si forsan sponsa abhorret a moribus austeri sponsi; si odium Vatinianum contra eum concepit, vt nullo modo id ex mente eius eradicari possit, videndum, vtrum *iustam odii causam* habeat nec ne. Priori casu ex causa odii statuendum, an *impune* repudium sponso mittere possit, quae probata, repudium non denegandum. Quid enim si verberibus sponsam exceperit? si gravi iniuria affectit? Si imperiosius ita eam tractauerit, vt instar *mancipii* eam se habiturum esse ostendat? BRVCKNERVS *in decis. matrim. c. 1. n. 59.* Posteriori vero discernendum prudenti iudici, an odium *simulatum* an *verum*? solent puellae non raro, spe matrimonii melioris & vt eo promptius faciliusque a sponsalibus recedere possint, fingere horrorem, odium & inimicitiam, cuius tamen causam genuinam adferre nequeunt, praesertim cum sponte sponsalia solenniter contraxerint, & amore erga sponsum multis ostenderint argumentis: mox amore erga alium captae (est enim varia & mutabilis semper foemina) repudium priori sponso mittere intendunt, & destitutae iusta causa tantum odium, & quod eius praesentiam penitus exhorrescant, allegant, quae causa omnino rejicienda, ne dolus eis prosit, quin potius iudex per sententiam consummationem matrimonii iniungit, ea neque remediis probatis ad hoc cogit, adductis a Dn. PRAESIDE *in diss. de matrim. coactio. c. II.* Posteriori casu, si odium verum non simulatum esse appareat, si nulla ratione in concordiam reduci possunt ob omnimodam animi auersionem, permittenda est dissolutio sponsaliorum, *ne forte deterius inde contingat, vt tali nubat, quem odio habet vt ait pontifex in c. 2. X. de sponsal.*

inu de n
 velle ge rell
 arat absp
 colligat
 111

111.

Sponsal. salva tamen satisfactione alteri praestanda. CARPZ. lib. II. iurispr. consil. def. 176.

§. V. Hoc modo per varias distinctiones procedendum, & de hac quaestione iudicandum esse autumo. Plurimi sine vlla fere distinctione de hac quaestione iudicant, ut BRVCKNER. *cit. l. NICOLAI cit. l. n. 15. MOGGIVS de sponsal. c. 2. SANCHEZ cit. l. disp. 59.* eamque vel absolute negant vel affirmant, quod tamen non potest non multas parere discordias. Inprimis MOGGIVS *cit. l. th. 1.* ita simpliciter format statum controuersiae: *an sponsalia de praesenti h. e. pura, propter odia & inimicitias, quas sponsi iactant, siue arbitrantur esse irreconciliabiles, dissolui a magistratu debeant & possint?* In c. 1. th. 19. iam praemiserat, *mutuo dissensu sponsalia solui non posse, ergo etiam idem de eo casu, quo odia sunt reciproca, vnde mutuus nascitur dissensus, siue dubio intelligit, quod etiam argumenta, quae adducit, indicare videntur.* Ille negat, magistratum *expresse* hoc vinculum dissoluere posse ob *capitales inimicitias*, quamuis tolerare possit, ne matrimonium consumment. Partim ergo negat, partim affirmat. Tacite conueniendo, magistratum repudium tolerare, non *expresse decernere* posse censet, quae philosophia admodum curiosa est. Quantum enim iudico, iudex iudicare debet pro *consummatione matrimonii*, executionem autem eius non adeo urgere, sed tacite permittere debet, vt sententia inanis sit & effectu careat. Quid autem si uterque postea aliud matrimonium inuenerit contra talem sententiam? an hoc rescindendum? an puniendi sunt? vel an rursus magistratus tolerantiam & patientiam hic prae se ferre debet? Hoc subtili temperamento magis rem inuoluit. Sed videamus, ob quas causas magistratus ecclesiasticus non possit *decernere expresse* dissolutionem sponsaliorum purorum.

§. VI. Ait MOGGIVS *th. 4. cit. l. (1)* nullos in toto iure occurrere textus, quo magistratui haec licentia fuerit concessa, quin potius ex c. f. X. de sponsal. constare, sponsalia de praesenti *ratione vinculi essentialis, & extrinseci*

Referuntur & examinantur negantium rationes.

D

nihil

nihil hactenus a vero matrimonio differre, adeoque aliis de
 causis rescindi non posse, quam ob quas ipsum rescinditur
 matrimonium. Ob *mimicitias* autem *capitales* rescindi nun-
 quam posse matrimonium, omnium confessione constat; er-
 go idem quoque dicendum erit de *sponsalibus*, nisi odio ac-
 cesserit insidiae. Parum praesidi in hoc argumento habebit
 MOGGIVS, si destitutus fortioribus copiis erit. Erroneum est,
 textum in toto iure de hac causa non occurrere. ALEXAN-
 DER III. in c. 2. X. de *sponsal.* permittit expresse repudium
 ob *odium*, & si vel maxime textus hic deficeret, recte ta-
 men interpretes animadvertunt, arbitrio iudicis totum hoc
 negotium committendum esse, ex rerum circumstantiis
 futuri argumenta, ut ait BROUWERVS de iur. *connubi.*
lib. 1. c. 25. n. 9. cum SANCHEZ *lib. 1. de matrim. disp. 62. n. 3.*
 CARPZO VIO *lib. 2. iurispr. const. def. 176. n. 3. seq.* CYPRAEO
 de *sponsal. c. XIII. §. 8. n. 1.* Leguleiorum est, verba textus
 requirere aut vrgere, ubi sufficiens iuris ratio, qua iurispru-
 dentia perficitur, adest. Argumentum ex c. *f. cit.* defum-
 tum parum sententiae MOGGII patrocinatur. De *sponsalibus*
 de praesenti loqui textum, & quidem in sensu singulari *iuris*
canonici, nemo non videt, qualia protestantes ignorant, nec
 MOGGIVS vnquam vidit. Quae enim *publica* & de *praesenti* vo-
 cantur, sunt illa ipsa, quae describuntur in c. 2. X. de *sponsal. h.*
e. pura & sine ulla conditione contracta. Quis vero haec *matri-*
monium assereret? quis eandem illis vim, quae coniugio inest,
 tribueret? Absurdum utique est, ob nullas alias causas
 sponsalia dissolui posse, quam per quas rescinditur vincu-
 lum connubii. (II) Prouocat ad edictum diuinum: *quod*
ego DEVS coniunxi, vos creaturae meae dissoluere non de-
betis, quod aeque ad *desponsatos* applicandum esse censet,
 quia iure diuino sunt & nominantur *coniuges*, & copula car-
 nalis postea accedens tantum consummationem matrimo-
 nii operatur. Quapropter, ait recte *demum inferitur*, *spon-*
salia de praesenti pura & non clandestina a nullo hominum
separari posse. Mirifice turbat MOGGIVS conceptum *con-*
iugii & sponsaliorum, quem ex iure canonico non recte in-
 tellecto

Responsio ad
 primam rati-
 onem.

Secundae rati-
 onis examen.

tellecto deprauauit. Pertinere *verba Christi* ad matrimonium *realiter contractum*, non *contrahendum*, docet tum ratio ex *unitate carnis* desumpta, tum ipse contextus, & heic consentiens tota interpretum turba, ostendente B. STRYKIO *de diff. sponsal. c. III. §. 22.* Imo ipsa & occasio, qua saluator noster haec verba: *quod DEVS coniunxit, homo non separet*, adfert, manifestum praebet argumentum, ipsum de *matrimonio*, quatenus per diuortium dissolui possit, loqui. Hac vnice sententia illis contradixit, qui nullum verum nexum in matrimonio agnoscebant, & ob quascunque causas illud dissolui posse credebant. De *sponsalibus* nec interrogatus Christus, nec quaestio fuit. Iure diuino haec matrimonium esse, incongrue dicitur, quod intentionem contrahentium non aliorum detorquet, quam quorsum directa fuit. Nouus sane & a *sponsalibus* diuersus consensus desideratur in matrimonio, quo in *praesentem cohabitationem* solenniter & publice consentiunt. Ita recte CALIXTVS *cit. diff. de coniug. & diuort. §. 28. in f. censet*, & *consensus*, ait, *quando per promissionem futurae copulae manifestatur, sponsalia constituunt.* Reuicitur vero *distinctio sponsalium de praesenti & futuro.* Sponsalia enim sunt *promissiones praesentes & actuales matrimonii futuri.* Qualibus positum dicitur potest matrimonium ratum (vel potius speratum: nam *ratum* in sensu iuris canonici plus denotat.) Neque *dubium est, quin id facilius & pluribus de causis dissolui queat, quam matrimonium consummatum.*

§. VII. Pergit MOGGIVS (II) & nihil rursus esse, ait, quam stipulationem *sub nominis diuini autoritate* conceptam de individua vitae consuetudine, societate & cohabitatione colenda, ab homine mortali sine causa a Deo permessa dirimi. Hoc argumentum plus probat, quam debet. Ponamus, duos iniisse societatem negotiatoriam, inuocato nomine diuino, & iure iurando confirmatam. Quid si postea inimicitiae inter socios coortae fuerint, & mutuo dissensu, ante diem huic societati dictum, resiliere, & iurisiurandi vinculum alter alteri remittere vellet, quis sanus negabit,

quod est in
sponsalibus

quod agitur
de re & alio

Tertiae rati-
onis examet.

gabit, eos a societate recedere posse? Plura alia negotia inuocato nomine diuino, ineuntur, a quibus tamen recedere integrum est: imo sponsalia saepius inuocatione nominis diuini neglecta, conciliantur, adeoque ratio decidendi inde desumi nequit. Ceterum non asserimus, *absque causa* recedi posse a sponsalibus: *iustam causam* coortis inimicitiiis capitalibus subesse credimus & profiteamur, & quidem eo magis, cum etiam apud Iudaeos ex eis diuortium erat licitum. Sed (IV) nec intactam relinquit regulam vulgatam, *consensum facere matrimonium, non concubitum*, quae vera est, sed hic minus recte applicata. Consensus etiam facit *sponsalia*, non *idem consensus* tamen etiam constituit matrimonium: ad hoc *nouo* adhuc & *distincto* opus est consensu, quem *mattimonialem* vocamus, id quod tot diuersi effectus, quos distinctus hic consensus producit, demonstrant, ab excell. Dn. PRAES. in *diff. de diuers. sponsal. & matrim. iure ostens.* Inde (V) absurda eius sunt brocardica, quae ultimo adfert loco, veluti: quod id, quod de matrimonio disponitur, locum habeat in nuptiis, & iura loquentia in vno, locum quoque habeant in altero, quales & plures alii flosculi enumerati & plenius examinati sunt in *prolegom. cit. diff.* quos sana ratio & ius commune reprobant, damnant, & repudiandos censet.

Genuinus sensus c. 2. X. de sponsal.

§. VIII. Quia vero animaduertit, grauius contra hanc sententiam pugnare c. 2. X. de sponsal. illud in *seqq.* methodo scholastica resoluit. Primo ipsum textum non adeo genuinum esse docet. Id quidem negari nequit, INNOCENTIO III. eum adscribi non posse, sed potius deberi ALEXANDRO III. Hac de causa etiam ALTESERRA, qui in *decretales* INNOCENTII III. commentatus est, hunc textum omisit, & primum ex c. 22. X. de sponsal. producit. *Concilio Lateranensi* III. anno 1179. celebrato adiectae sunt variae decretales, inter quas quoque hic textus c. 43. apud HARDVINUM tom. VI. concil. P. 2. reperitur, & ALEXANDRO III. tribuitur, simulque verba finalia eius adducuntur, quae MOGGIO suspecta videntur. Idem textus reperitur in

In collectione prima, concilio Lateranensi subiecta, apud HARDVIN *cit. l. p. 174. c. 33.* ubi verba vltima omiffa funt, quae diffolutionem fponfaliorum concedunt. Sed nec priora, quae *c. l.* adducuntur, diffolutioni refiftunt, adeoque fi vel maxime vltima non effent genuina, nihil aliud tamen euincunt priora, quam *exhortandos* effe desponfatos, vt fidem datam feruent, quae tamen verba *neceffitatem* nullam nec *abfolutam obligationem* inferunt. Suadent, non neceffitant. In eo vero palmariam fuae caufae rationem collocat, quod totum hoc capitulum ex omnium interpretum fententia loquatur de fponfalibus *de futuro*. Nec hoc ego nego, fed id tantum obferuo, illa ipfa fgonfalia, quae hic adferuntur, non alia effe, quam quae proteftantes peruerfa fignificatione vocant de *praefenti*. Breuiter: agit textus de iis, qui *pure & fine omni conditione de matrimonio contrahendo* fibi fidem dederunt. Haec fponfalia noftrates cum MOGGIO vocant de *praefenti*, pontificii de *futuro*. Nunquam fponfalia inimus de *matrimonio contracto*, id quod eft *συνθεσζυλον*, fed de *matrimonio contrahendo*, adeo vt puniamus desponfatos, fi ante matrimonium contractum concubuerint. Ita philofophantur autor in fehola proteftantium exiftens ex principiis canonici iuris, quae tamen peruertit, & nouis fuis definitionibus applicare ftudet. Linqumus tandem has naenias, & rem exprimamus verbis apertis, quae hic *sine fophismate* in alium detorqueri nequeunt fentum. Inebriati principiis iuris canonici, quae tamen non intelligunt, nec fatis perpendunt, omnia turbant, & fanam tandem eiurare rationem coguntur. MOGGIUS fponfalia *de praefenti* femper in ore habet, nec tamen inter proteftantes iis aliam definitionem affingere potest, quam quae habetur in *c. 2. cit.* Negat hunc textum applicari poffe ad *fponfalia de praefenti*, quod admitto in fenfu iuris canonici nego in fenfu illo, quem proteftantes mira rerum metamorphofi, receperunt, vel potius corruperunt. Reliqua, quae adfert, ad illuftrationem huius textus magis funt

Generale fun-
damentum
pro diiudican-
dis probatis
repudii causis.

commenta, quam commentaria eiusdem, vt pigeat, tot ver-
ba pro retundendis his scopulis inanibus adduxisse.

§. IX. Pergo iam ad genuinas & probatas repudii cau-
sas alias, quae, vt dixi, magnopere ex *discreti iudicis arbitrio*
dependent. Generaliter hanc BROUWERVS *cit. l. n. 9.*
affert regulam: *tum esse repudio locum, quoties post consti-*
tuta sponsalia eiusmodi obuenerit incommodum, quod repu-
diantem, si praescisset, a spondentis nuptiis sine dubio deterru-
isset. Omnis enim promissio habet in se conditionem tac-
itam: *rebus sic stantibus*, quam nec sponsalia repudiant. *c.*
25. X. de iurei. Quod si ergo tam notabilis rerum mutatio
superuenerit, quam si alter desponsatorum praecuidere po-
tuisset, nunquam *rationabiliter* sponsalia contraxisset, ius-
ta erit repudii causa. Et quidem hoc ego magis admitten-
dum censeo, quo grauius praecudicium ex *matrimonio sub-*
sequente alteri, adfertur, quod *indissolubile* est, cum in spon-
salibus res integra sit, & hoc graue malum & infortunium
praecaueri possit. Cessante ergo hac conditione *tacita*,
cessare vinculum sponsalium dicendum est.

Iusta repudii
causa est per-
fidia alterutri-
us.

§. X. Ex hac regula pontifex in *cit. c. 25.* hanc format
conclusionem, quae in varios particulares casus se diffun-
dit: *in sponsalibus talis subintelligenda est conditio, si vide-*
licet sponsa in legem coniugii non peccet, vel vt ipauio post
dicitur, si illa contra regulam desponsationis non venerit,
quia alioquin deficit illa conditio, sub qua sponsalia sunt
contracta, & status rerum, qui tempore sponsaliorum fuit,
admodum mutatur. Sic itaque (1) iusta est repudii cau-
sa, si sponsa, quae forsitan cum veterano quodam sponsalia
iniit, in eius mox speratum obitum, pendentibus sponsa-
libus, iuueni cuidam matrimonium futurum promittit, &
ita capiat mortem sui sponsi fidemque illi datam frangit.
Quid enim foedius & turpius est, quam in sponsi sui mortem
pacisci, & eius amorem ludibrio habere? Ita Dn. PRAE-
SES in causa quadam anno 1714. ad ipsum transmissa, statu-
endum esse censuit, & eam his roborauit fundamentis: Es
hat Herr Titius mit der Jungfer Caia, so von 17. bis 18. Jahren
ist

ist, in Heyraths Tractaten sich eingelassen, auch er ihr und sie ihm die gewöhnliche arrhas gegeben, darauf ihre Eltern ein concept der Ehestiftung ihm zugeschicket, woraus Titius so fort abnehmen möge, daß man mehr auf sein Geld als Person, weil er schon von 63. bis 64. Jahren ist, gesehen. Dahero er solches concept ihnen unvollzogen remittiret. Mittler Zeit aber erhält derselbe unvermuthet einige Brieffe, daraus zu ersehen, daß Caia mit jungen Leuten vertraul. conuersiret, und an dieselbe nicht allein Liebes Brieffe geschrieben, sondern auch einen von ihren Liebhabern, Lucio, auf des Titii Todt verträstet, daher Titius eine völlige auersion vor ihr bekommen, und sich resolviret, sich mit ihr nicht trauen zu lassen. Weil aber ihr Vater eine förmliche Ehestlage übergeben, so wird gefragt;

Ob Titius nicht gemungsame Ursache habe, gestalten Sachen nach, zurück zu treten?

Ob nun wohl diesem entgegen zu stehen scheint, daß Titius sich mit der Caia ordentlich verlobet, und zu dessen Verstärkung ihr die gewöhnlichen arrhas gegeben, und von ihr dergleichen angenommen, wie denn auch ihre Eltern darein consentiret, also an dem vinculo sponsalium gar kein Mangel anzutreffen, und Titius dahero nach den bekanten Rechten gehalten seyn möchte, durch priesterliche copulation die Ehe zu vollenziehen, oder in Verbleibung dessen durch die Obrigkeit dazu compelliret oder angehalten werden könne.

NICOLAI de repud. sect. I. c. l. n. 59. CARPZ. lib. 2.
iur. apr. consil. def. 132. BRVCKNER in decis. ma-
trim. c. l. n. 7.

Licet enim ad sponsalia ineunda nemo cogi debeat, tamen ad semel contracta contummanda cogi potest,

BROWER de iur. connub. l. r. c. 24. §. 22.

und ob wohl Titius aus denen angefügten Liebes-Brieffen einige auersion gegen Caiam bekommen, zumahl aus denen beyden letzten Brieffen abzunehmen, daß Caia in Carthago dem daselbst sich aufhaltenden Lucio ihr Eheverlöbniß notificiret, und ihn auf des Titii bald erfolgenden Todt verträstet, gleichwohl dieses dabei zu erwegen, daß beyde Brieffe von Lucio geschrieben

geschrieben seyn sollen, welcher sich auf Caias Schreiben beziehet, so doch nicht da ist, dabey dann bekannt, quod referens non probet, nisi constet de relato;

auth. si quis in aliquo C. de edend.

wie denn auch sonst ausgemachten Rechts ist, quod epistola contra tertium fidem haud faciat.

l. 7. C. d. prebar. l. 52. pr. de pact.

MENOCH. *de arbitr. iud. quaest. lib. 2. c. 94. n. 22.*

NICOLAI DE PASSER. *de script. priu. tr. 3. pr. n. 187. Sc.*

Die weil aber dennoch nicht gelegnet werden mag, daß aus denen angeführten Liebes-Brieffen eine wichtige causa a sponsalibus rescindi erwächset, zu förderst aber hierbey untersucht werden muß, ob und wie weit solche zum Beweis hinlänglich sind, &c. &c. &c. Hiernächst es nunmehr auf die Frage ankömmt, ob dieselbe ad rescindenda sponsalia hinlänglich sind, da denn zwar nicht zu läugnen, daß aus denen ersten 4. Brieffen keine iusta causa rescindendi sponsalia herzunehmen ist, anerkennen sie diese correspondance vor der Verlobniß gepflogen, daraus auch nicht erhellet, daß sie ungebührlich mit dem Lucio gelebet, hergegen die beyden letztern Brieffe anzeigen, daß die Jungfer Caia post sponsalia iam contracta eine solche correspondance mit dem Lucio geführet, welche sie der größesten Untreu überführet, anerkennen sie darin die sponsalia, so sie mit dem Herrn Titio geschlossen, aus der Ursache notificiret, weil sie mit demselben schon sich vor her verlobet, wie die deutlichen Worte des Brieffes anzeigen:

Denn einmahl weiß sie, wie wir stehen, und daß ihre Frau Mama auch noch bey unserer letzten Zusammenkunft in Barcelona mit einander verabredet, daß uns weder Welt noch Teuffel trennen kan, wo sie anders nicht ihre Ehre in Gefahr setzen wollen &c.

Also ihn zur Geduld anmahnen wollen, zumahl sie verhoffete daß sie ihres neuen Liebsten durch den Tod wegen seines Alters bald besreyet seyn würde, sie inzwischen ein gutes Vermögen von ihm zu ererben hoffete, laut gedachten Brieffes signe Worte:

es ist

es ist zwar wohl wahr, um einen so fetten noch 1. 2. 3. Jahr warten zu können, und die Frau Mama meynete, daß der alte Galan so sehr hitzig sich bezeugte, daß ers kein Jahr würde ausdauern können; Allein man kan nicht wissen, wie das Ding gehet, und setzet mich fast in Verzweiflung.

ferner:

Zwarten seynd ihre Vorschläge all considerable, da ihr neuer Galan ziemlich alt, und an die 70. Jahr, sich auch offeriret ihr gleich 4000. Thaler zu zuheyrathen, und wenn Eben folgen solten, sie sein übriges, so sie glaubete über 20000. Thaler werth, darzu zu haben, in specie hoffete sie auch, das Haus noch darzu zu bekommen.

Woraus denn kläglich erhellet, daß gedachter Jungfer Caiæ ihr erster Galan auf den Tod ihres bereits verprochenen Bräutigams verträset, und von demselben bald erlöset zu werden hoffet, welches eine keiner verlobten Braut anständige Sache, vielmehr eine offendbare Untreu ist, und also der Herr Titius an die sponsalia denen Rechten nach nicht verbunden ist, subest enim in omni desponsatione tacita conditio, si illa in legem connubii non peccauerit, nec contra regulam desponsationis venerit, quo facto etiam iurata sponsalia dissoluantur. c. 25. X. de iurei. B. STRYK de dissens. sponsal. sect. 2. §. 27. p. 70. in f. Neque tantum illa fidem sponsalitiæ frangit, quæ stuprum patitur, sed etiam quæ fidem alteri in casum mortis sponsi dat. arg. c. f. X. de eo qui dux. in matrim. quam poll. adul. da es auch hier billig heissen muß, quod turpius eiiciatur quam non admittatur hospes, wie in simili casu der pontifex raisonniret in c. 25. X. de iureiur. So erhellet hieraus &c.

§. XI. Simili ratione quoque (II) in legem datae fidei peccat, qui relicta priori sponsa, cum qua valida iniit sponsalia, cum alia eadem contrahit. Quamuis enim sponsalia posteriora sint nulla, & sponsus ad instantiam sponsæ primæ cogi queat, vt ad eam reuertatur, & sicut nexu maneat; hæc tamen a vinculo prorsus liberata est, vt si ad consummationem

Vel qui noua cum alia sponsalia inquit.

E

nem

nem agere nolit ob fidem a perfido fractam, nihilominus satisfactionem suam ab eo petere possit. SANCHEZ *de matrim. lib. I. disp. 49. n. 2.* Inde in *ordin Saxon. elect. punct.* von Ehegeldbniff dicitur: Würde sich aber die Person, so sich mehr denn einem verbändlich verlobet, mit der letzten Person fleischlich einlassen, so soll der ersten verlobten unschuldigen Person nicht desto minder frey stehen, ob sie sich mit dem Verbrecher verßhnen will. Hoc casu vbi ad posteriora concubitus accessit, maior ratio est pro repudio, quia magis eo ipso in legem desponsationis peccat. Limitant hoc ipsum ecclesiae Romanae doctores, nisi cum prima sponsalia de praesenti contraxerit, quae absolute consummanda sunt, c. 31. X. de sponsal. c. 3. X. de spons. duor. adeoque laesae nequidem integrum, ob fidem fractam a sponsalibus recedere. Equidem protestantes contrarium statuunt, si posterioribus sponsalibus accesserit concubitus, cum etiam matrimonium ob adulterium dissolui queat. KITZEL in *synops. matrim. c. 8. theor. II. lit. e.* BEVST. *de matrim. P. I. c. 15. mf.* Ceterum si adhuc res sit integra, maior illis oritur difficultas, qui sponsalia publica & pura dicunt de praesenti, & haec secundum regulas iuris canonici aestimanda esse censent. Si iuxta quorundam errorem sunt ipsum matrimonium, innocenti vix integrum erit, perfido nuncium mittere. Cum vero ab hac hypothese profus alienus sim, innocentem sponsam cogendam haud esse arbitror, vt, si gratiam foedifragio facere nolit, ad eum reuertatur. Conf. CARPZOV. *lib. 2. iuris pr. consist. def. 65. n. 6.*

Vel ob su-
prum alteru-
trius

§. XII. Multo magis ergo (III) repudiari potest sponsa, si post contracta sponsalia *suprum* passa est, adeo vt nequidem sponsalia iuramenta firmata hoc casu innocentem stringant, cum etiam iuramento illa insit conditio: *si contra regulam desponsationis non venerit*, vt ait pontifex in c. 25. X. de ius eiu. Perspicuis tamen argumentis hoc probandum esse volunt, vt solis suspicionibus standum haud sit, quae vanae esse & ex calumnia oriri possunt, cum notum sit, post contracta sponsalia nunquam calumniatores deficere.

CYPRAE-

CYPRAEVS de *connub. iur. lib. 1. c. 13. §. 50. seq.* NICOLAI de *divort. & repud. P. 1. c. 2. n. 49.* Ceterum quia huiusmodi delicta clanculum committuntur, & difficillimae probationis sunt, virgintissimae coniecturae etiam quandoque sufficere possunt, quas graui suspitione sponsum laborare faciunt, ob quam sponfus maximum odium contra eam concepit, vt omnis spes reconciliationis praecclusa sit; haec enim, quia suspecta conuersatione sua cum aliis, que merito abstinerere debeat, ansam odio dedit, illa, quae supra §. IV. dicta sunt, locum hic habebunt. Quod si vterque desponsatorum in pari reatu est, repudio non potest esse locus. Hoc contingit, (I) si vterque desponsatorum eodem se maculauerit luto. Notum est, mutua delicta compensari, quoad *interesse priuatum*, nec in pari reatu haerentem contra alterum delinquentem agere posse. Afferit quidem SANCHEZ de *sacram. lib. 1. disp. 55. n. 9.* hic non vtrobius aequale damnum adesse, & sic compensationem iniquam fore, multo grauius esse detrimentum a parte viri per fornicationem sponsae, quam huius per sponsi delictum; multo turpiorem esse scortationem sponsae quam sponsi, cum in hac leges maiorem desiderent castitatem. Colorem haec habent, quae adfert SANCHEZ, nec probabilitatis destituntur specie. Non tamen a priori sententia decedo. Vterque peccat in legem desponsationis: vterque frangit fidem, & in hoc *paria* sunt omnino *delicta*, non disparia, non inaequalia. Licet vero detrimentum maius sponso ex hac perfidia obuenerit dicatur, id tamen sua culpa sentit, qui legem desponsationis sanctius colere debuisset, si maiorem castitatem a sua sponsa exegisset; imo tanto grauius puniendus dicatur, *quanto magis ad eum pertinet & virtute vincere & exemplo regere foeminas*, vt ratiocinatur AVGVSTINVS in *c. 6. C. 32. q. 6.* Addit in *c. seq.* Tu autem exigis hoc ab uxore vel sponsa, & non vis reddere uxori vel sponsae, & cum debeas in virtute praecedere uxorem vel sponsam, quoniam castitas virtus est, tu sub vno impetu libidinis cadis? Et vis uxorem vel sponsam vittricem esse, tu victus iaces. Sc. (II) Si spon-

Quid si vterque in pari reatu sit?

sponfo volente sponsa stuprum passa est, quo ipso quidem ille genus quoddam lenocinii exercet, & merito puniendus; repudium tamen facere nequit, cum non delinquat in legem desponsationis, quae sponsi consensu a fide deficit, quo iuri suo renunciassse censetur. BROUWERVS *cit. l. n. 16. NICOLAI de repud. & diu. P. 1. c. 2. n. 55. CYPRAEVS de iur. conub. cit. l. §. 43.* Recte vero animaduertunt SANCHEZ *c. l. n. 4. PAVLVS CYPRAEVS de iure conub. lib. 1. c. 17. §. 56. B. STRYK de diss. sponsal. sect. 2. §. 34. in f.* non esse constituendam differentiam, vtrum sponsa an sponsus in vinculum desponsationis delinquit. Loquitur quidem pontifex in *cit. c. 25. de iurei.* de foemina, stupro sese maculante; sed tali ratione subiecta, quae etiam in sponsum, vinculum desponsationis frangentem, quadrat. Vulgatum est, *maiores requiri castitatem in foeminis quam in masculis*, Nec tantum vulgatum est, sed suo modo etiam iure Romano approbatum, vt vel doctrina de adulteriis docet. Ast hanc regulam hic non satis tuto applicari posse opinor. Ratio decidendi hoc in casu quaerenda in *fide desponsationis fracta*, ob quam iustissime sponsa irascitur sponso, & istam auerfae mentis causam concipit. Est praeterea fides reciproca, & aequae sponsus in eam delinquere potest quam sponsa; quae de causa repudii causam habet iustam, quae ex his sponsi moribus de futura matrimonii sorte non adeo bonum capere potest augurium. Etiam de iure ciuili recentiori, quo quaedam iusta causa repudii desiderata fuit, probatum est repudium propter *turpem vel prodigam vel impudicam sponsi conuersationem in l. 5. C. de sponsal.* quod nec ius canonicum mutasse legitur. *Conf. c. 2. C. 32. q. 6.* Imo etiam hic locum habet vulgatum illud:

Turpius eiicitur quam non admittitur hospes.

Consistorii Wittebergenensis sententiam, qua repudium ad instantiam sponsae decretum, refert DEDEKENNVS *c. l. n. 33.* in qua ratio decidendi quaeritur in *adulterio & desertione*, quae tamen rem magis turbat, quam declarat. De antecedente fornicatione sponsae, quam pontifex in *c. 25. X. de iurei.*

iurei. a iustis sponsalia impugnandi causis sine vlla ratione excludit, non ergo sollicitus, quoniam non tam iustam repudiij causam constituit, quam sponsalibus *nullitatem* conciliat ab initio, de qua hic non sum sollicitus.

§. XIII. Aliunde quoque *notabilis rerum mutatio* contingere potest, quae sine *violatione datae fidei* repudio locum omnino relinquit, idque vel concurrente alterius *culpa*, vel solo disponente *infortunio*. Ad *casualem mutationem* refero, (1) si sponsa *per vim* stuprum passa fuerit, vel rapta etiam, & hoc modo violenter compressa. Equidem supra *cap. 1. §. 9.* obseruavi, patres Africanos edixisse raptam puellam, *etiamsi esset vitata*, reddendam esse ei, cui desponsata fuit, quod quidem admitti potest, si sponsus hoc desiderauit, nec hoc sponsae infortunio a fide data resiliere intendit: sed si sponsus eam recipere nolit, aliud dicendum. Confirmatum id est in *c. 33. C. 27. q. 2.* *Rapta, si eam sponsus recipere noluerit, & ipsa eidem crimini consentiens non fuerit, licentiam nubendi alii non negatur.* Similiter in *c. 34. ibid.* idem repetitum est, cum alioquin si ipsa in raptum consensisset, coelibatus ipsi imponeretur. In his textibus nequidem *violati stupri* fit mentio. An ergo *solus raptus* sufficit, quem inuita passa est, vt tamen non sit vitata? Quid enim si iuramento se purgauerit, se intactam nec contaminatam esse? Quandoque audiendum esse sponsam credo, si nulla ratione adduci potest, vt sponsam, licet innocentem recipiat. Equidem vtroque casu sponsa insons est, non deliquit, nec in *legem desponsationis* peccauit: magis casum, quem auertere nequit, passa, qui in eius odium detorqueri non debet. vid. *c. 1. C. 32. q. 5.* Nihilominus tamen hic casus ita comparatus est, vt notabilem rerum mutationem inducat, quam si quis praecuidere potuisset, nunquam sponsalia contraxisset, & ita deficit conditio: *rebus sic stantibus.* Nec asserendum est, talem mutationem deficere in *raptu*; quamuis enim reuera non sit contaminata, *libidinis causa* tamen rapta est, & communi hominum opinione quandoque pro contaminata habetur. Ita cre-

E 3

dunt.

Casualis rerum mutatio notabilis huc quoque pertinet:

Vt stuprum violentam vel raptus sponsae, qui in raptu

An solus raptus sufficiat?

dunt, ita sentiunt, ita ratiocinantur plerique, puellam raptori vix potuisse resistere: improbable esse, eam incontaminatam relictam, quae captiua detenta fuit per aliquod temporis spatium a violento stupratore; licet se purgaerit, non tamen puellae, maculam hanc declinanti, facile fidem habendam esse &c. Hae similesue suspiciones sponsi animum facile mutare possunt, vt alienatae mentis esse incipiat, nec facile cogi queat, vt eam ducat, quam vitiatam esse suspicatur. Quod si tamen mox post raptum in ipso adhuc itinere deprehensus fuerit raptor, & rapta liberata, vt omnino constet, ipsam violari non potuisse, cessat haec suspicio & simul probata repudii causa.

Morbi superuenientes

§. XIV. Praeterea (II) huc refero morbos superuenientes, vel incurabiles, vel ita comparatos, vt consuetudinem coniugalem vel impediunt, vel horrorem sano incutiant. Ait pontifex in c. 25. X. de iurei. *Quodsi post huiusmodi iuramentum mulier fuerit non solum leprosa; sed etiam paralytica, vel oculos vel nasum amitteret, vel quicquam turpius ei eueniret, numquid vir teneretur eam ducere in uxorem? profecto ductam non posset dimittere. Sed numquid non ductam admittere teneretur? quamuis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum. De sponsalibus de futuro hoc esse intelligendum, nemo dubitabit, eam, sicuti morbus superueniens non dirimit matrimonium, ita nec probatam de iure canonico causam constituere queat repudii in sponsalibus de praesenti, quae dicuntur ipsum matrimonium.* GONZALEZ ad c. 3. X. de coniug. leprof. n. 8. Aperte id docet pontifex in c. 3. cit. quia postulat, virum si post sponsalia de futuro inter legitimas personas contracta, antequam mulier a viro tradatur, alter eorum leprae morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat? respondemus, quod ad eam accipiendam cogi non debet, cum nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum. Refertur etiam hic textus, inter capitula, quae concilio Lateranensi III. an. 1179. habito adiecta sunt apud HARDVINUM tom. VI. p. 2. concil. p. 1873. vbi

dirimant
sponsalia de
futuro de iure
canonico.

vbi tamen verba *de futuro* sunt omiffa, adeoque recte cen-
sent interpretes, illa esse adiecta a RAYMVND O compila-
tore. Hoc sine dubio ea factum est intentione, vt supera-
ret difficultatem, quam alioquin doctrina de *sponsalibus*
de praesenti hic facere posset. Quid ad haec protestantes? De praxi pro-
MIROR KITZELIVM in *synops. matrim. C. 8. theor. 12. lit. b. § c.* testantium.
hanc causam admiffisse, cum tamen sponsalia de *praesenti*
matrimonium esse dicat, quod non dirimit superueniens
morbus, vnde etiam fatetur, plerosque canonistas dissen-
tire, & cur non dissentirent, cum textu adducto inhaere-
reteneantur? Tam pessime cohaeret eorum doctrina, qui
hanc distinctionem retinent, & ex iuris canonici conclusio-
nibus eam aestimandam censent. In eadem est sententia
CYPRAEVS p. 1. C. 13. de iure connub. §. 65. & aperte ait: *ne-
que hic distinguendum arbitror, an sponsalia verbis praesen-
tis an futuri temporis concepta sint*, quod etiam reperit NI-
COLAI de repud. cit. l. n. 3. existimans cum ZIEGLERO,
plerosque hunc textum, quem adduxi, trahere ad *sponsa-
lia de praesenti*. Sed hoc erroneum esse iam ostendi, cum
ideo RAYMVND VS haec verba, *de futuro*, adiecerit, vt osten-
deret, in *sponsalibus de praesenti* id minime locum inueniri,
prout etiam GONZALEZ censet. Sed nostrates ita ex-
plicant hunc textum, vt suae causae inferuiant, & male co-
haerentem doctrinam tegant. Scilicet sponsalia, siue *pura*
siue sunt *condicionata*, nondum ipsum matrimonium sunt, &
sic ob tam notabilem mutationem omnino rescindi pos-
sunt.

§. XV. Ad specialia vt transseamus indubium for- De furore.
san est a) *furorem* superuenientem repudio locum facere,
siue etiam *dementiam* vel grauiorem *melancholiam*, quae
ad proximum gradum furoris inclinat. Ait quidem ICTUS
in l. 8. D. de *sponsal. furor quin sponsalibus impedimento sit,
plus quam manifestum est, sed post ea interueniens sponsalia
non infirmat*. Id facile liquet, ICTUM haud negasse, furo-
rem esse iustam repudii causam; id enim vel ideo negare
non potuit, quia de iure Romano repudia erant permiffa,
& ex

& ex leuissimis causis concessa, cum etiam ipsum matrimonium per furem superuenientem dissolui potuerit. *l. 22. §. 7. solut. matrim.* Id videlicet tantum intendit ICtus, furem non *ipso iure* irritare sponsalia, sed potius expectandum esse repudium sponsi vel sponsae, absque quo alias sponsus bina sponsalia hoc casu contraxisset, poena infamiae plectenda. Id liquet ex opposito, quod ICtus format. Ait, *sponsalia a furioso contracta esse ipso iure nulla*; Oppositum ergo est; *furor superueniens non annullat ipso iure sponsalia.* Quid ergo, si sponsus spem concipiat, fore, vt mox sponsa demens ad sanam mentem reuertatur? si nolit repudium mittere, sponsalia vtique interim subsistunt, nec *ipso iure* irritantur. Nec hic distinguendum nostrates censent inter sponsalia de *praesenti* & de *futuro*, teste KITZELIO *cit. l.* & tamen matrimonium ob furem superuenientem rescindi posse negant. Id facile largior, parum referre, vtrum furor quandoque remittat, & interualla sua habeat nec ne? cum alter desponsatorum coniici non debeat in tam triste luctuosumque infortunium, vt coniugi, etiam per certa temporum interstitia furioso vel dementi, cohabitaret, cui nondum vinculo indissolubili est conglutinatus. NICOLAI *cit. l. n. 27.* BROUWER. *cit. l. n. 12.* Quid vero si spes sanitatis superfit? Monent NICOLAI *cit. l. n. 30* iudicem non statim repudio locum facere, sed illud desideranti iniungere debere, ne intra certum spatium ad alia vota transeat, vt interim, quo res fit euasura, animaduertit queat; desperata autem prorsus re, tandem repudium esse concedendum. Admodum duram esse hanc conditionem, quilibet facile animaduertet. Sic ita, spem sanitatis superesse. Nemo tamen euictionem praestare poterit repudium desideranti, ingratum hunc hospitem non reuerturum esse. Semel infectus est sanguis, & ita verendum, ne in liberos hic morbus propageretur. Quin contingere potest, vt spes affulgens sanitatis magis interuallum sit, non sanitatis recuperatio, cum *sub specie inumbratae quietis saepe furor latite*, vt dicitur in *l. 18. §. 1. de acquir. vel. amit. possess.*

Nec

Nec huc commode trahi potest *l. 17. de sponsal.* vbi Ictus ita: *Saepe iustae ac necessariae causae non solum annum vel biennium, sed etiam triennium et quadriennium et ulterius trahunt sponsalia, veluti valetudo sponsi sponsaeve vel mortes parentum, aut capitalia crimina, aut longiores peregrinationes, quae ex necessitate fiunt.* Recenset Ictus causas, ob quas protrahi soleant sponsalia, & sic *relative* loquitur; non vero docet, repudium interim fieri non posse, & per modum decreti sponsae imponendum esse, vt interim subsistat, nec repudium mittat; quod abhorret a disciplina Romanorum, semper enim in legibus verba *dispositiua* a *relatiuis* et *enunciatiuis* separari debent.

§. XVI. Morbos *contagiosos* quoque repudiorum iustam causam praebere, facile quilibet concedet, si ita comparati sunt, vt vel altera pars eo simul infici queat, vel restituta valetudine, recurrere & per amplexus coniugales reuerti possint. *Morbum gallicum* huc referunt, cuius curatio plerumque lubrica est, semperque ex futura cohabitatione periculum iustusque timor imminet, qui terrorem alteri incutere potest, id quod exemplo illustri illustrat B. STRYK *de diss. sponsal. sect. 2. §. 44.* Externa corporis vitia, quae personam despectui exponunt publico; vel ineptum ad rem familiarem gerendam reddunt, sine dubio quoque huc pertinent, quod docet *cit. c. 25.* veluti si quis oculum vel nasum amiserit, si claudus fiat &c. nulla inter protestantes habita distinctione, siue sponsalia sint *de praesenti*, siue *de futuro*, vt asserit NICOLAI *c. l. n. 122.* quae tamen de iure canonico omnino hic facienda, imo etiam secundum doctrinam protestantium, si eorum traditioni insistentium foret. An idem dicendum, si sponsae formosae facies ex variolis admodum deturpata sit, vt horrorem sponso incutere possit? Qui id affirmant, fundant se cum SANCHEZIO in *cit. c. 25.* & quod res in eo statu non permanferit, in quo fuit ab initio, quo sponsalia contracta. Aliis vt NICOLAI *de repud. P. 1. C. 2. n. 130.* placet sententia contraria, vel ideo, quod sit aequior, & deformitas haec sponsae obuenit

De aliis morbis.

de facie deturpata ex variolis.

nerit, citra omnem suam culpam. Id vnice ergo in quaestione est, an hic tam *notabilis rerum mutatio sit*, vt sponsalium conditio subintellecta deficere videatur? Id omnino quandoque dicendum, si deformitas tam insignis & grauis sit, vt eius aspectum horreant homines; si facies in sponsa pro dote fuit, &c. vt recte obseruat. B. STRYK. *cit. l. §. 42.* Alioquin magis *praetextus*, quam *probata repudii causa* videtur, si deformitas non adeo magna sit, vt sicuti in aliis, ita hic quoque multum iudicis arbitrio relinquendum esse, recte asserat BROVVERVS *cit. l. n. 37.* Proinde non necesse est, omnia morborum genera euoluere & excutere, cum quae adducta sunt, tantum exempli causa adducta sint, & impossibile sit, leges omnibus casibus specialibus scribere, qui vnice secundum regulam adductam prudenti iudicis arbitrio ponderari debent. Conf. DEDEKENNVS *cit. l. n. 46.*

De iactura bonorum.

§. XVII. Casualis mutatio quoque γ) contingere potest, per *iacturam bonorum*, maxime si sponsus per incendium aliumque casum in extremam conuiciatur egestatem, vt vix sibi necessaria vitae alimenta comparare, multo minus ergo vxorem alere possit. Hoc casu sane *notabilis oritur rerum mutatio*, nec sponsa potest cogi, vt se suamque fortunam in apertissimam coniciat aerumnam, quae non praeuideri, adhuc tamen praecaueri potest. Quae nubit viro, id simul tacite intendit, vt ab eo tanquam capite familiae, & cui onera matrimonii incumbunt, alatur, qua spe per hanc superuenientem notabilem mutationem frustratur SANCHEZ *de matrim. lib. 1. disp. 59. n. 6.* BROVVERVS *cit. l. n. 41.* Multum tamen etiam hic arbitrio iudicis committendum, vt videat, an sponsus aliunde adhuc se sustentare, & se erigere queat nec ne? vtrum omnium bonorum iacturam passus sit, an vero tantum quorundam? cuius sit conditionis? quod vitae genus colat? nam ex hoc multum utique dependet. Mercatorem commendant *diuitiae & fides*: illae hanc sustinent: vtraque amissa, omnis hominis perit fortuna, & quasi mortuus censetur, praesertim si bonis cedere, si ob debita cambialia, vel culpam admissam fuga salutem quaerere cogitur.

tur. BROVWER. *cit. l. NICOLAI cit. l. n. 101.* Si alio quodam vitae genere vitur, quo se suosque adhuc sustentare commode queat, veluti ob artificium, quo inclaruit; ob officium publicum, quod admodum lucrosus est: minime eo casu repudium admittendum censeo, si vel maxime omnes eius fortunae incendio fuerint consumptae, quae facile restitui possunt. Quid si officio publico praefectus post sponsalia contracta a principe dimittatur non sua culpa, sed mutata principis voluntate, aduersum animum contra eum generentis? si quidem aliunde se vxoremque suam futuram sustentare nequeat, nec spes sit, eum cum principe rediturum in gratiam, vel alibi officio admotum iri, pro arbitrio iudicis, circumstantias accurato ponderantis iudicio, repudium concedendum, maxime si ex illis appareat, puellam huius officii intuitu vnice & primario inductam fuisse, vt fidem de futuris nuptiis ei daret, quam nunquam ei dedisset, si hanc mutationem praecuidere potuisset. De casu, qui circa *bona sponsae* contingit, magis dubitant interpretes, nec ratio diuersitatis deficit. Quamuis enim forsitan sponsus intuitu diuitiarum & speratae dotis pinguioris sponsalia contraxerit, non tamen omnis eius fortuna interit, aut res prope desperatae sunt, maxime si ne quidem certam dotis quantitatem sibi dari stipulatus est, sed forsitan futuram soceri hereditatem tantum captauit: tunc enim recte ei opponitur: *propositum in mente retentum nihil operatur.* Si dos optima ipsi promissa; si res eius ita sunt comparatae, vt amissa hac dote, matrimonium commode inire, & vitae suae institutum, quod copiam bonorum desiderat, persequi nequeat, repudium tunc quoque locum relinquendum esse censent. Pontifex in *c. 3. X. de condit. appof.* proponit casum de eo, qui promiserat mulieri, se eam accepturum in vxorem, si certam summam illi donauerit, vel, vt addit GONZALEZ, in dotem dederit, atque, sponsum non obligari ex his sponsalibus, si illa promissum implere recuset. Idem quoque dicendum, si implere non possit, quia sufficit, quod conditio, sub qua promissio facta, non sit impleta, *nisi*, addit pontifex;

De dimissis ab officio publico.

mutatum est officium.

Si sponsa iacturam bonorum patitur

consensus de praesenti aut carnalis inter eos commixtio sit subsecuta, quia utroque casu matrimonium iam censetur contractum. Primum casum ignorant ecclesiae nostrae, nec illum in *puris sponalibus* hoc casu quaerunt; CARPZ. *lib. 2. iur. iur. consist. def. 22. n. 3. sqq.* GERHARD. *in loco de coniug. 104.* CYPRAEVS *P. 1. de iur. conub. c. 13. §. 81. n. 3.* Posteriorem facilius admittimus, quia per concubitum quodammodo sponsalia degenerarunt in matrimonium, ad minimum quoad vinculi indissolubilitatem, & imputet sibi sponsus, quod praemature cum sponsa sese commiscuerit.

De mutatione religionis.

§. XVIII. Progredior ad alterum huius thematis membrum, si *facto & culpa* sponsi vel sponsae insignis mutatione rerum superuenerit, unde iustus nascitur repudii causa, quod illud sua culpa promouit, eique causam dederit. Mutationem religionis huc *primo loco* referunt, circa quam duae emergunt quaestiones: 1) *utrum is, qui mutauit religionem, repudium mittere alteri possit, qui religionem mutare, & se ad alterius captum componere recusat?* 2) *an alteri probata repudii causa inde nascatur, quod sponsus vel sponsa eam mutauerit?* De priori exemplum solenne ex primo seculo adest in THECLA, de qua haec refert EPIPHANIVS *heres. 78. n. 16. p. 1048. edit. Petau. Thecla cum in Paulum incidisset, pactas nuptias dissoluit, cum primario quidam ciuitatis totius ac longe diuiti, nobilissimo splendidissimoque desponsata iam fuisset. Verum terrena ideo sancta illa contempsit, ut celestium compos esse posset.* Totius THECLAE vitae seriem referunt BASNAGE *in annal. ad ann. 47.* TILLEMONTIVS *in hist. eccles. tom. II. P. 1. p. 107.* quae tamen ita comparata est, ut traditiones haec ante seculum IV. non fuerint natae, adeoque admodum fluxae & incertae sint, ut BASNAGE & TILLEMONTIVS obseruant. Nec in eo conueniunt: *utrum ob mutatam religionem, an vero ob votum de virginitate seruanda, repudium sponso miserit; posterius facilius admittunt canonistae.* Quid ergo de priori casu dicendum? Equidem si sponsus ob mutatam sponsae religionem, a sua prorsus discrepantem, illam non deserit, si pro-

si promittit, se, vt tranquilla conscientia in noua religione permanere possit, facile passurum, nec vilo modo eam inquieturum, ipsa sponsum deferere nequit. Ast si vt de THAMYRE, sponso THECLAE, traditur, religionis nouae odio ducitur, si sponfam quouis modo ab ea deducere intendit, si accusat ob mutatam religionem sponfam, repudium iustum esse poterit, praesertim cum eo casu grauissima dissidia inter coniuges metuenda sint. Nec distinguendum esse arbitror, vtrum veram an erroneam religionem amplexa sit, cum constet, neminem religionem mutaturum esse, nisi sub specie purioris doctrinae, qua inescatus est. Nouam credit esse veram, & eam, quam reliquit, erroneam, falsam, damnabilem. Non dubito tamen, quin mutaturae dominantem religionem, & ita repudium mittenti sponso, plures aliae calamitates sint superandae, quae ob notissimam rerum nostrarum conditionem euitari vix possunt. De altera quaestione Romanae ecclesiae doctores nullum mouent dubium, cum etiam is, qui tantum in haeresin incidit, *spiritualem fornicationem* committere dicatur, teste SANCHEZIO. *lib. 1. de sacram. matrim. disp. 55. n. 3. conf.* FRANCISCVS FLORENS *P. II. oper. p. 119. seqq.* Quod si alteruter desponsatorum prorsus a fide desciscit, & ad ritus forsan Iudaicos transit, tunc ne quidem inter volentes matrimonium permittunt, sed repudium magis est necessarium. *l. 6. C. de Iudaeis c. 15. seqq. C. 28. q. 1. CARPZOV. lib. 2. iurispr. consist. def. 6. n. 18.* NICOLAI *de repud. P. 1. c. 2. n. 69.* BROUWERVS *cit. l. n. 23.* Si in haeresin dilabitur, h. e. si a dominante religione & publice probata redit, distinguit CARPZOV. *cit. l. n. 20.* Vtrum sit pertinax haereticus nec ne? Priori casu ne quidem permittendum esse matrimonium contendit; facilius posteriori ob spem conuersionis adeoque illud repudium est *necessitatis*, hoc vero *voluntatis*. Ego hanc distinctionem approbare nequeo, qui non intelligo, quis sit *pertinax haereticus*. Vtroque casu repudium esse *voluntatis* admitto, non *necessitatis*, quamuis magistratui haud adimam facultatem,

emigrationem mutanti religionem indicere. Quod si ergo sponsa cum sponso haeretico vertere solum parata est, illi hoc minime inuidendum esse credo, cum disparitas religionis non tollat coniugii essentiam. Quia vero ex hac non leues calamitates metuendae sunt, quae vix in coniugio praecauteri possunt, cum qui ad alios ritus se confert, factō suo ansam dat, vt sponsa eum repudiet, non potest conueniri de iniuria sibi facta, quin potius iuste repudiatur BROUWERVS cit. l. n. 28. NICOLAI cit. l. n. 70. KITZEL in *Synops. matrim. c. 8. tb. 12. § 13.*

De affinitate
superuenientē
te.

§. XIX. Secundo loco huc referunt *affinitatem superuenientem cum sponsa* illicitam, quae impedit matrimonium contrahendum, licet contractum non dirimat, veluti si quis se cum sponsae matre, sorore vel filia commiscuit. Equidem non dubium est, quin sponsa hoc in casu iustam resistentiam a sponsalibus causam habeat, quia sponsus in legem desponsationis peccauit. Quid vero si gratiam eidem facere velit? nihilominus tamen dissoluenda sunt sponsalia, vt repudium hoc casu magis necessitatis sit. Constat enim, quod affinitas quoad *impedimentum matrimonii* tam per licitum, quam illicitum contrahatur *concupitum*. LAVTERBACH *de iur. affin. c. 5. §. 18.* Pontificii distinguunt inter sponsalia *de futuro & de praesenti*. Illa omnino impedienda esse aiunt, ob c. 2. *X. de consangu. & affin. c. 3. §. 9. de eo qui cognou. consangu. vx. modo concubitus fuit naturalis & consummatus. c. 11. C. 35. qu. 2. §. 3.* Haec vero non tolluntur per subsequentem affinitatem, quod etiam tunc locum habet, si prius sponsam carnaliter cognouit, deinde eius consanguineam in gradu prohibito, quia per primum concubitum matrimonium iam est contractum. c. f. *X. de eo qui cogn. consangu.* Etiam in foris protestantium a posteriori casu non recedimus, qui per subsequentem commixtionem & praematurum concubitum matrimonium ipsum, saltem quoad vinculi indissolubilitatem, contrahi fatemur, sed re adhuc integra non amplius permittendae sunt nuptiae,

ptiae, quatenus dispensatio principis locum habere nequit,
CYPRAEVUS *de iure conub. c. 13. §. 81. n. 1.*

§. XX. Alia quoque *tertio loco* huc referenda sunt crimina post contracta sponsalia perpetrata paulo atrociora, ex quibus famae vel grauioris mali imminet iactura. Quid enim si ob illa perpetuis mancipetur carceribus? Si fugatio cum perpetua relegatione ipsi dicetur? imo si tantum relegatio ei immineat? vel macula infamiae iuris? *Non cogenda est*, ait, BROUWERVS *cit. l. n. 38. puella infami nubere, quae sibi integrae famae sponsum despondit, cum bonum nomen vitae comparandum, et civilis vita aestimandum sit, quod viro honesto magis in pretio habetur, quam ipsa, quam vivimus, vita.* Distinguit tamen CARPZOV. *lib. 2. iur. pr. consist. def. 178.* inter crimina atrociora & leuiora, quae *extraordinem* coercentur, veluti si furtum commiserit, ob quod saltim carceris vel relegationis poena sponso dicitur. Hoc casu probatam repudii causam esse negat, & vltimus *lib. 5. resp. 15.* defendit, quod iudex extraordinariam decernens poenam infamiam remisisse censeatur. At vero id maxime dubium, ne dicam erroneum est. Magistrati non est integrum infamiam ex delicto contractam remittere, nisi forsitan grauiorem dicitur poenam. *l. 10. §. f. de poen. l. 13. §. pen. de his qui nor. infam.* Coniugium quidem non dirimitur ob mariti crimen, *c. 2. X. de diuort.* sed ab hoc ad sponsalia non valet consequentia; quamuis CARPZOV. *cit. l. n. 11. §. 12.* id omnino existimet, quem errorem saepius reiecit. Quid ergo, an sponsa sponsum relegatum sequi tenetur? nemo forsitan hoc dixerit, & tamen hunc casum CARPZOVIVS proponit. Quid si tantum poenam carceris subire cogatur? ipsum furtum ita comparatum est, vt sponsa iustum horrorem erga sponsum furem concipere possit. NICOLAI *cit. l. n. 143.* Quod si propter iniurias alteri illatas tantum poenam carceris vel pecuniariam subire cogatur, aliud dicendum arbitror. Quamuis enim iniuriarum

351

damnati infamia iuris afficiantur; ex moribus tamen communiter receptis fama integra seruari solet, quod *singulariter* magistratui concessum est, ne alias inhabilis reddatur ad vitam ciuilem & opificium, praesertim cum hic naeus inter plebem sit fere quotidianus, vt eradicari nequeat.

De morum corruptione.

§. XXI. *Quartum* subeat locum mutatio notabilis morum, si post sponsalia sponsus vel sponsa adeo corruptis viuere moribus incipiat, vt spes emendationis nulla superfit. Saepe vno impetu homines mutantur ob consortium malorum, in quorum manus incidunt, & quia difficile est, corrigere alterius mores, & e luto corruptum retrahere, quis cogeret sponsum vel sponsam, si haec notabilis mutatio per culpam alterius superuenerit. Quid enim si ex sobrio vinosus, si ex bonae frugis homine prodigus fiat, vt fere bonis ipsi interdicensum sit? Sed haec omnia discreti iudicis arbitrio erunt aestimanda, qui hoc casu non adeo difficilis esse debet in dirimendis sponsalibus, cum appareat, sponsam ob mutatos mores sponsi prorsus alienatae mentis factam fuisse, vt cum eo cohabitare nolit, quem pessimae vitae esse deprehendit. Huius sententiae olim quoque CHRYSOSTOMVS fuisse videtur, qui *homil. 74. in Matth.* mutationem morum merito iacturae bonorum praefarendam esse, non incongrue iudicat, & *quis uxorem*, ait, *ducturus, quibusnam sit moribus, & quomodo puella educata, inuestigat? nullus omnino; sed quanta pecunia & possessiones & variarum rerum & bonorum copiam veluti aliquid emturus foret, vel communem aliquem contractum peracturus. Quare & matrimonium synallagma dicunt: multos enim audiui dicentes: ille contraxit cum illa i. e. coniugio copulati sunt. Addit post pauca: Discite, quomodo veteres patres uxores ducebant & imitamini. Quo pacto ergo ducebant? Ingenium, mores animi, virtutem quaerebant, ac ideo stipulationibus & longa instrumentorum serie non indigebant: sufficiebant enim loco illorum omnium mores sponsae*

sponsae. Quamuis uero ex CHRYSOSTOMI sententia per *abusum* haec negligentur, quae circa *mores* obseruanda erant: non tamen ea propter desinunt constituere iustam repudii causam, si quis huius qualitatis primario rationem habere uoluit.

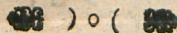
§. XXII. Quintum subeat locum *diuorturnior sponsae absentia*, ob quam vota sua eludi intendit sponsus. De iure *absentia diuorturniori.* ciuili, quo repudia erant laxiora quam hodie, statutum est praesenti biennium, quo elapso, sponsa libere *citra infamiae poenam* ad alia vota properare potest l. 2. C. de spons. Absentem uero deserere potest post triennium, l. 2. C. de sponsal. ne quidem repudio misso, ut obseruat BROWERVS cit. l. n. 45. Pontifex in c. 5. X. de sponsal. suo modo hanc causam approbat, & de illis autem, ait, qui praestitum iuramento promittunt, se aliquas mulieres ducturos, & postea, eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes: hoc tibi uolumus innotescere, quod liberum erit mulieribus ipsis (si non amplius in facto est processum) ad alia se vota transferre. Generatim pontifex approbat doctrinam iuris ciuilis, ut propter diuorturniorem absentiam repudio locus esse possit; sed in duobus ab eo recedere uidetur (1) ut non praecise tempus iure ciuili constitutum obseruandum esse, sed hoc arbitrio iudicis relinquendum esse censeat: (2) ut non ipso iure, ut olim de iure ciuili, dirimantur sponsalia, sed praeuio repudio, & sententia iudiciali. Hac de causa in c. 22. X. de sponsal. puniendum esse ait pontifex, qui quatuor vel quinque annis elapsis, ad alia vota transit, licet per priorem sponsam steterat, quo minus matrimonialis sollemnitas inter eos secuta fuerat, quamuis etiam praeterea iuramentum interuenerat, ob quod primario censura ecclesiastica eum coercendum esse pontifex censuit. ALLESERRA ad cit. c. 22. inf. Inter protestantes secundum varias circumstantias hac de restatuendum esse arbitror. Praefens sponsus vel sponsa si moras necit, absque idonea causa, si nec iudicialiter ad instantiam alterius monitus fidei datae satisfaciat,

magis spem matrimonii frustrare, quam fidem seruare, imo alterum deserere intendit. Quid ergo impediret, quo minus tandem repudium decerni posset. Si abest sponsus, ante omnia in causam *absentiae* inquirendum, & ex ea de animo *deserendi* sponsam statuendum: nisi certum tempus finiendae obligationi dictum sit, quo elapso, sponsa a vinculo sponsalicio, etiam citra *repudium*, liberatur: Si ex circumstantiis appareat, eum dolo malo, & malitiose sponsam deseruisse, processui etiam desertionis hic locum faciunt CARPZ. *lib. 3. iur. pr. consil. def. 77.* B. STRIK. *de diff. sponsal. sect. 6. §. 51.* vnde fere pleraque, quae de *absentia* eiusque circumstantiis item de *edictali citatione* ibidem adducuntur, hic quoque suo modo applicari possunt, quae plenius B. STRYK. *cit. diff. 6.* cum pluribus aliis explicuit, & recte monuit in foro deserentis agendum esse, quia sponsa nondum in forum sponsi transit, sed patris foro vitur.

Conclusio.

§. XXIII. Ex his similibusque circumstantiis adductisque exemplis liquet, veras & probatas *repudii* causas fere vnicè in regula fundari, quo superueniente notabili rerum mutatione obligatio vim suam perdat, ex subintellecta conditione: *rebus sic stantibus*. Plures plerique adferunt repudiorum causas, quae ex alio fonte fluunt; si vero penitus examinantur: non sunt causae *repudii*, sed tales, quae ab initio *nullitatem* sponsalibus cohaesisse ostendunt, vbi potius pronuntiandum, daß das zwischen Klägern und der Beklagten getroffene Eheverlöbniß vor bündig nicht zu achten vel zu recht nicht beständig sey. In rescissione matrimonii idem sedulo obseruandum esse monent interpretes, in qua causae *diuortii* a *nullitatis* omnino separandae sint, adeoque mihi vitio verti non potest, si his contentus ab alienis abstinendum esse arbitratus sum. Sunt enim merito, quae ad *repudium* non spectant, repudianda.

F I N I S.

Halle, Diss., 1718 Bü-ge

ULB Halle

005 360 714

3

TA/OC

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

1718 10698

NAVGVRALIS IVRIDICA
DE

B A T I S D I O R V M V S I S

5

Q V A M
FRIDERICIANA
D V L T V
NSVLTORVM ORDINIS
AESIDE
NING. BOEHMERO
AES. POTENTISS. REGI BORVSS.
PROFESS. IVRIS ORDIN.
T. DECANO

L I C E N T I A
OQVE IVRE HONORES
EGIA CAPESSENDI
TORIO MAIORI
OQVE CONSVETIS
BR. ANNO MDCCXVIII.
RVM EXAMINI SVBMITTET
R I C V S P I S T O R I V S
MA-WVRTEMBERG.

MAGDEBVRGICAE
VNERTI, ACAD. ET SENAT. TYPOGR.
CCXXXVI. (6½)